

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 600 F per jaar

Postchekrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

Juridische aspecten van het medisch beroepsgeheim^(*)

Inleiding

Alhoewel het beroepsgeheim ongetwijfeld wordt aangezien als een fundamentele waarde bij de uitbouw van de geneeskunde, en dit gedurende reeds meer dan 2.000 jaren, toch moet elkeen die rechtstreeks of onrechtstreeks met het medisch beroepsgeheim begaan is, ervaren dat zelfs de meest elementaire beginselen ervan voortdurend in de vraag worden gesteld, bedacht en herdacht; dat bij de toepassing ervan, in aangelegenheden van dagelijkse praktijk, de grootste onzekerheid heerst betreffende de oplossing die oordeelbaar en passend is; en dat, wanneer een zaak berecht wordt, het gevelde oordeel dikwijls tot verrassing van velen strekt.

Hoe is dit te verklaren? Hoe is het mogelijk dat na meer dan twintig eeuwen medisch beroepsgeheim, na meer dan 150 jaar Belgische wetgeving terzake, geen kristalheldere regelen naar voren zijn worden gebracht? Is dit te wijten aan de ontwikkeling van de geneeskunde, aan het ontstaan van de groepsgeneeskunde, aan het inbrengen van paramedisch personeel in de medische kring van de opbouw van sociale voorzieningen? Ligt de oorzaak in het dikwijls niet op elkaar afgestemd zijn van de morele, deontologische en juridische dimensies van het medisch beroepsgeheim? Moet deze onzekerheid integendeel toegeschreven worden aan het feit, dat men het wellicht niet eens is over de betekenis en de draagwijdte van het medisch beroepsgeheim in verhouding tot andere waarden in de maatschappij?

Of het nu deze of wellicht nog andere redenen zijn die aan de grondslag van deze onzekerheid liggen, één zaak staat vast: vooraleer in het juridische vlak rechtszekerheid kan worden bekomen, zal men eerst in de moreel-sociale orde de nodige fundamentele opties dienen te nemen. Het recht is immers de emanatie van de sociale-filosofische opvattingen die op een bepaald ogenblik in een bepaalde maatschappij maatgevend zijn.

Onze benadering van het beroepsgeheim is juridisch en behelst een onderzoek van de betekenis en de draagwijdte van het medisch beroepsgeheim vanuit de desbetreffende rechtsregelen, d.i. vooral vanuit artikel 458 van het Strafwetboek.

* * *

De schending van het beroepsgeheim in het algemeen, en van het geneeskundig beroepsgeheim in het bijzonder, is een misdrijf, omschreven en betoogd door artikel 458 van het Strafwetboek, dat luidt als volgt: « Geneesheren, heekkundigen, officieren van gezondheid, apothekers, vroedvrouwen en alle andere personen die uit hoofde van hun staat of beroep kennis dragen van geheimen die hun zijn toevertrouwd, en deze bekendmaken buiten het geval dat zij geroepen worden om in rechte getuigenis af te leggen en buiten het geval dat de wet hen verplicht die geheimen bekend te maken, worden gestraft met gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en met geldboete van honderd tot vijfhonderd frank » (1).

Dit artikel van ons Strafwetboek van 1867 is een bijna letterlijke overname van artikel 378 van het Strafwetboek van 1810, volgens hetwelk:

« Les médecins, chirurgiens et autres officiers de santé, ainsi que les pharmaciens, les sages-femmes et toutes autres personnes dépositaires, par état ou profession, des secrets qu'on leur confie, qui hors le cas où la loi les oblige à se porter dénonciateurs, auront révélé ces secrets, seront punis d'un emprisonnement d'un mois à six mois et d'une amende de cent francs à cinq cent francs ».

Men had mogen verwachten dat ter gelegenheid van de voorbereidende werken, voorafgaand aan de gemelde artikelen 378 en 458, zowel in de commissies als in de kamers, aan het beroepsgeheim in het algemeen, en het geneeskundig beroepsgeheim in het bijzonder, interessante beschouwingen zouden zijn gewijd van nature om de betekenis en de draagwijdte van de wettelijke bepalingen te helpen verduidelijken.

De voorbereidende werken zijn echter zeer summier. Monseignat verklaarde in zijn verslag van 17 februari 1810: « Cette disposition est nouvelle dans nos lois; sans doute il serait à désirer que la délicatesse

(*) Het weze mij toegelaten mijn oprechte erkentelijkheid te betuigen aan Professor Dr. Z. van Hee, decaan van de Rechtsfaculteit te Leuven, aan Professor Dr. J. Rubbrecht, en aan de Heren Geneesheren L. De Vos en R. Dierickx, die met hun raad en ervaring in belangrijke mate hebben geholpen bij het tot stand komen van deze studie.

la rendit inutile, mais combien ne voit-on pas de personnes dépositaires des secrets dus à leur état, sacrifier leur devoir à leur causticité, se jouer des sujets les plus graves, alimenter la malignité par des révélations indécentes, des anecdotes scandaluses, et déverser ainsi la honte sur les individus et portant la désolation dans les familles» (2).

Op 7 februari 1810 verklaarde Chevalier Faure,

«... ne doit-on pas en effet considérer comme un délit grave des révélations qui souvent ne tendent à rien moins qu'à compromettre la réputation de la personne dont le secret est trahi, à détruire en elle une confiance devenue plus nuisible qu'utile, à déterminer ceux qui se trouvent dans la même situation à mieux aimer être victimes de leur silence que de l'indiscrétion d'autrui; enfin à ne montrer que des traîtres dans ceux dont l'état semble ne devoir offrir que des êtres bienfaisants et de vrais consolateurs. La nécessité de la peine en pareille matière est encore mieux sentie qu'elle ne pourrait être développée» (3).

Ook de verslagen van Lelièvre (3 maart 1859) (Kamer) en van Forgeur (10 februari 1866) (Senaat) (4) blijven zeer summier, terwijl zowel in de Kamer als in de Senaat het artikel betreffende het beroepsgeheim zonder bespreking werd gestemd (5).

Aldus is men bij de studie en de toepassing van aangeewezen op de tekst van het artikel zelf en van tikel 458 van ons Strafwetboek nagenoeg uitsluitend het artikel alleen.

Het is dan ook niet te verwonderen, mede om die reden, dat bijna nergens een uniforme interpretatie voorhanden is, dat verschillende opvattingen dikwijls gefantaseerd worden en dat meteen de grootste rechts-onzekerheid heerst. Daarbij komt tevens dat de geneeskunde sinds 1810 een enorme ontwikkeling heeft doorgemaakt, en dat eenzelfde artikel dient toegepast op toestanden en in omstandigheden, die de wetgevers van 1810 en 1867 zeker niet konden vermoeden.

Achtereenvolgens wijden we onze aandacht aan de volgende punten.

- I. Grondslag van het medisch beroepsgeheim.
- II. Omvang van het medisch beroepsgeheim.
- III. Wanneer is schending van het beroepsgeheim strafbaar?
- IV. Nadere omschrijving en grenzen van het medisch beroepsgeheim.
- V. Uitzonderingen op de regel van de zwijgplicht.

I. Grondslag van het medisch beroepsgeheim

Uit de voorbereidende werken van art. 378 van het Strafwetboek van 1810, hoe summier ook, kan men duidelijk opmaken dat de strafwet in deze tussenkam met het oog op het beschermen van een hoofdzakelijk *individueel belang* «... déverser ainsi la honte sur les individus et portant la désolation dans les familles» ... «compromettre la réputation de la personne dont le secret est trahi...» (6).

Bij de besprekingen, die leidden tot artikel 458 van ons huidige Strafwetboek, ziet men duidelijk een vergelijking. Verslaggever Forgeur verklaart o.m. «Les secrets que l'on confie et que l'on est parfois obligé de confier à certaines personnes, à raison de leur état ou de leur profession, doivent, de règle, rester inviolables. La divulgation entraînerait des suites fâcheuses, non-seulement pour les particuliers que ces secrets intéressent, mais pour l'ordre en général» (7).

Uit deze teksten kunnen o.i. twee elementen worden afgeleid die wellicht nu nog hun volle betekenis en waarde hebben:

- 1) «... obligé de confier...»

Terecht wordt gewezen op het «noodzakelijk» (toe)-vertrouwen (8) dat de patiënt in de geneesheer dient te hebben. Vooreerst, de geneesheer is de enig gekwalificeerde om geneeskundige hulp te verstrekken: hij is een monopoliehouders. Daarenboven is het duidelijk dat een geneeskundige behandeling maar zinvol kan zijn, in de mate dat de ganse mens erin betrokken wordt met zijn heden en zijn verleden: wanneer deze zich volledig blootgeeft aan de verstreker der zorgen. Dit zowel door datgene wat de patiënt aan de geneesheer mededeelt, mondeling, als datgene wat hij de geneesheer laat vaststellen (9), ook betreffende zaken waarvan de patiënt zelf geen vermoeden heeft. Dit noodzakelijk vertrouwen dient te worden beschermd.

- 2) ... «l'ordre en général»: het algemeen welzijn (10).

Is het niet voor de hand liggend dat de maatschappij belang heeft bij het handhaven van het beroepsgeheim, also in verband met de lichamelijke en geestelijke gezondheid van de bevolking, die in het gedrang zou komen, wanneer zieken zich niet tot de geneesheer zouden durven wenden, of volledige inlichtingen achterhouden, uit vrees dat de geneesheer hun geheimen zou openbaren?

Alzo mag men wel besluiten dat het medisch beroepsgeheim er toe strekt zowel een individueel, als een algemeen belang te beschermen (11); algemeen belang dat hoofdzakelijk zijn grondslag vindt in de vrees dat de individuele patiënt, zich bij afwezigheid van gehandhaafd beroepsgeheim, niet zal durven wenden tot de geneesheer.

Het medisch beroepsgeheim is dan ook niet het gevolg van een overeenkomst, zelfs van een stilzwijgende, tussen geneesheer en patiënt: het bestaat zonder enige afspraak, omwille van een wettelijke bepaling van openbare orde. Terecht werd opgemerkt dat het medisch beroep zonder vertrouwen niet gedijen kan (12). Uit deze beschouwingen vloeit logisch de algemene regel voort, neergelegd in art. 458 S.W., waarbij het o.m. aan geneesheren verboden is hun beroepsgeheim openbaar te maken.

II. Omvang van het medisch beroepsgeheim

Volgens artikel 458 van het Strafwetboek gaat het om *geheimen waarvan men kennis draagt uit hoofde van staat of beroep*.

1. Het betreft in de eerste plaats een «geheim», nl.: «un secret véritable» (13).

Een geheim is iets dat voor anderen verborgen is (16). Wat anderen reeds weten, is in die mate reeds geen geheim meer (14bis). De meeste zieken praten echter graag over hun ziekte, hun geval is interessant. Men kan toch moeilijk het geheim schenden van iets dat reeds bekendheid verworven heeft.

De vraag is echter: wat is bekend? Men kan een geheim schenden door de bekendheid ervan te vergroten. Het onderscheid trouwens tussen een vermoeden, een gerucht enerzijds, en een authentieke verklaring desbetreffende anderzijds is voor de hand liggend: geruchten bevestigen door een authentieke verklaring is een schenden van het geheim.

Het is moeilijk een feit nog te openbaren, wanneer dit door iedereen kan worden vastgesteld. En toch,

kan men dit door een verklaring bekend maken aan een ruimere kring en kunnen bepaalde omstandigheden desbetreffende geheim zijn. Zodat men mag besluiten, dat zowel door een verklaring in verband met gegevens en omstandigheden rond een bekend feit, als door het authentiek verklaren van bepaalde gezegden, het beroepsgeheim kan geschonden worden ⁽¹⁵⁾.

Het heeft geen zin een onderscheid te maken tussen belangrijke en niet belangrijke feiten. De grens tussen beide is niet te trekken: de belangrijkheid is niet met een objectief criterium te omschrijven. Het voorbeeld van de overladen maag van een katholiek na een vastendag is in dit opzicht al te bekend ⁽¹⁶⁾.

2. Waarvan men kennis draagt uit hoofde van staat of beroep.

In de voorbereidende werken wordt dit als volgt omschreven:

« Il est toutefois à remarquer que notre article doit être restreint aux faits constituant un véritable secret confié à certaines personnes à raison de leur état. Il ne concerne pas les circonstances étrangères aux révélations qui ont pu être faites.

» Un docteur en médecine, qui avait été présent à un duel, voulait se prévaloir de la disposition de l'art. 378 du Code pénal pour se dispenser de rendre témoignage à la justice, relativement au délit dont il avait été témoin.

» La Cour de Bruxelles, par arrêt du 23 mai 1845 (*Pasicrisie*, 1845, p. 307) n'a pas accueilli cette prétention, en déclarant qu'il s'agissait de faits étrangers aux révélations qui ont pu être faites à l'homme de l'art; qu'un médecin appelé à titre de son état à se trouver présent à un duel, est soumis aux mêmes obligations qu'un étmoin ordinaire, et que la promesse du secret qu'il aurait faite ne peut être invoquée utilement, comme contraire aux lois d'ordre public » ⁽¹⁷⁾.

Het gaat aldus om geheimen, die men kent uit hoofde van zijn beroep, ter gelegenheid van de wettige uitoefening ervan. Daarin ligt opnieuw een beperking. Het is duidelijk dat wanneer de geneesheer, dank zij zijn vakkennis en zijn geoefend oog, toevallig iets waarneemt, dit buiten het domein van het beroepsgeheim valt; maar wellicht in het domein van de discretie.

Dr. Switters was als geneesheer tussengekomen en had de eerste zorgen verstrekt aan Rottger Adriaan, die betrokken was geweest in een verkeersongeval. Aan de politie had Dr. Switters inlichtingen verschaft betreffende de dronken toestand van Rottger.

De Correctionele rechtbank van Brussel oordeelde dat de inlichtingen door tussenkomst van deze geneesheer verkregen dienden geweerd daar « Dr. Switters de eerste hulp geboden heeft aan beklaagde Rottger, Adriaan, hetgeen deze dokter tot beroepsgeheim verplichtte » ⁽¹⁸⁾.

Ter gelegenheid van een echtscheidingsproces, waar het geschil o.m. betrekking had op de toewijzing van de kinderen leverde Dr. F. (ille) aan zijn dochter volgend getuigschrift af:

« Je soussigné, Dr. F., certifie que: 1) ma fille Mme B. a dû quitter le domicile du 122, rue la Boétie le 9 juillet 1951, en raison des scènes violentes dont elle était l'objet de la part de son mari;

» 2) elle est venue se réfugier ainsi que son fils Patric, âgé de 15 mois, d'abord dans une villa que j'avais louée à Paris-Plage et depuis le 10 septembre chez moi à Lille, 3) Mme B. n'a cessé de s'occuper personnellement de son enfant qu'elle avait nourri au

sein; celui-ci se trouve dans un état de santé excellent, recevant les soins que nécessite son jeune âge d'une façon ponctuelle et scrupuleuse, 4) is me serait impossible de garder auprès de moi Mme B. et son enfant, ne disposant pas de locaux permettant à ma fille et à son fils de trouver chez moi un véritable domicile; 5) la petite-fille Sylvia G., élevée par Mme B.B., belle-mère de ma fille, et qui vit constamment auprès d'elle, à fait l'hiver dernier une primo-infection tuberculeuse grave, qu'elle a été contagieuse et qu'elle risque de l'être encore. — Fait à Lille, le 20 octobre 1951. Signé: Dr. F. »

De dochter van de geneesheer had dit stuk in het dossier laten voegen, waarop de echtgenoot van de dochter de geneesheer deed dagvaarden omwille van schending van beroepsgeheim.

De verdediging van de geneesheer wordt beschreven als volgt:

« Que de son côté l'inculpé se défend d'avoir agi comme médecin, qu'il soutient que c'est en qualité de père qu'il a établi la dite attestation, qu'il affirme que la certitude du mauvais état de santé de la jeune Sylvia était acquise dans la famille... »

En de rechtbank overweegt tot besluit:

« Attendu qu'en l'occurrence le Dr. F. n'a point été un confident nécessaire, qu'il n'a pas prodigué ses soins à Sylvia G., que ce n'est pas dans l'exercice de l'art de guérir ou à l'occasion de l'exercice de son activité professionnelle qu'il a connu le mauvais état de santé de la fillette; que cet état avait fait l'objet de la conversation ou des entretiens, notamment de la dame B. mère, au domicile ou en présence du Dr. F., auprès des membres de la famille et du personnel domestique; qu'une certaine notoriété existait puisque ce n'était pas quelque chose de caché; que dès lors le Dr. F. n'a point violé un dépôt de confiance et ne tombe pas sous l'application de l'art. 378 du Code pénal » ⁽¹⁹⁾.

3. Verkregen in het kader van « noodzakelijk vertrouwen ».

De vraag rijst of het beroepsgeheim zich uitstrekt tot al datgene wat de geneesheer weet, niet alleen door zijn onderzoek in vertrouwensrelatie met de patiënt, maar ook ter gelegenheid van het onderzoek.

Ook in dit verband zijn alle mogelijke stellingen voorgehouden. Het komt mij voor dat de inhoud van het beroepsgeheim zich niet uitstrekt tot al datgene wat de geneesheer mocht waarnemen ter gelegenheid van het onderzoek; aldus b.v. of een bepaalde persoon zich ten huize van de patiënt bevond ter gelegenheid van zijn bezoek; een ruzie tussen familieleden, enz. ⁽²⁰⁾.

Deze zijn gegevens die niet verstrekt zijn in het kader van het noodzakelijk vertrouwen.

De voorbereidende werken verklaren dat het beroepsgeheim: « ... ne concerne pas les circonstances étrangères ou révélations qui ont pu être faites » ⁽²¹⁾.

Ma.w. men mag aannemen dat alleen deze gegevens, welke de geneesheer vernomen heeft in het kader van de « noodzakelijke vertrouwensrelatie » binnen het domein van het beroepsgeheim vallen.

Aldus zal datgene wat de patiënt toevallig aan de geneesheer verhaalt, niet binnen het domein van het beroepsgeheim vallen, wel binnen het domein van de discretie. Indien een patiënt, ongevraagd aan de geneesheer de ziekte mededeelt van zijn moeder en vader is deze kennis niet te rekenen tot het beroepsgeheim. Vraagt de geneesheer integendeel naar de ziekte van de vader of de moeder, derwijze dat deze mededeling

zich plaatst binnen het kader van de noodzakelijke vertrouwensrelatie, behoort deze tot het beroepsgeheim (22).

III. Wanneer is schending van het beroepsgeheim strafbaar?

Volgens art. 458 S.W. zijn de geneesheren, die hun beroepsgeheim schenden strafbaar met een gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en met een geldboete van honderd tot vijfhonderd frank.

De bewuste schending van het beroepsgeheim is voldoende; een boze bedoeling wordt niet vereist. Daarentegen is het schenden van het beroepsgeheim omwille van onvoorzichtigheid niet strafbaar (23). Dit volgt duidelijk uit de voorbereidende werken:

«... La révélation volontaire d'un secret qu'on est tenu de garder constitue le délit prévu par notre disposition. Lorsque volontairement on commet l'acte prohibé par la loi, on encourt la pénalité qu'elle prononce...» (24).

«L'existence du délit suppose nécessairement la volonté de le commettre; en d'autres termes, il faut que le coupable ait agi en connaissance de cause, sachant qu'il révélait une chose lui confiée sous le sceau du secret. De là cette conséquence, qui ne peut être répudiée, que si la divulgation du secret provient d'une légèreté, d'une imprudence, d'un oubli, le délit n'existera pas.

Mais on ne requiert pas, pour la culpabilité, le dessein de nuire et de se procurer des profits illicites par la divulgation du secret...» (25).

* * *

We mogen also *besluiten* dat het medisch beroepsgeheim, juridisch gezien:

1. Er toe strekt zowel een individueel als een algemeen belang te beschermen. Het algemeen belang is de volksgezondheid, die in het gedrang komt wanneer een zieke zich niet tot de geneesheer zou durven wenden of volledige inlichtingen, zowel actief als passief, zou achterhouden, uit vrees dat de geneesheer zijn geheimen zou openbaren en bekend maken aan anderen. Het medisch beroep kan het zonder vertrouwen niet stellen;

2. «Geheimen» betreft in de werkelijke zin van het woord;

3. Feiten behelst waarvan de geneesheer kennis heeft uit hoofde van zijn staat of beroep, verkregen in het kader van het noodzakelijk vertrouwen.

Deze kennis dient de geneesheer geheim te houden.

En het ware nu eenvoudig moest deze regel absoluut zijn in zijn draagwijdte: «silence quand même et toujours».

Nochtans, eens te meer rijzen problemen omdat, zoals bij elke andere maatschappelijke waarde en plicht, de geheimhouding noodzakelijkerwijze een betrekkelijke betekenis krijgt aangezien de geneeskunde in wezen, werking en realisatie een opdracht geworden is waar meerdere geneesheren naast elkaar optreden in het kader van groepsgeneeskunde, waarbij ook een beroep wordt gedaan op paramedisch en administratief personeel; ten slotte ook omwille van het feit dat de zieke een sociaal verbonden wezen is, lid van een familie en lid van een maatschappij, in en voor welke zijn ziekte niet zonder belang is.

Dit willen wij onderzoeken in het kader van de vraag naar een andere omschrijving en naar de grenzen van het medisch beroepsgeheim.

IV. Nadere omschrijving en grenzen van het medisch beroepsgeheim

1. Ten aanzien van de patiënt.

Ten aanzien van de patiënt is er geen beroepsgeheim. Het is de patiënt, die zijn ik, zijn geheim aan de geneesheer heeft blootgegeven. De geneesheer is alleen gehouden tot het beroepsgeheim ten aanzien van anderen, anderen dan de patiënt.

Boven legden we er de nadruk op dat het beroepsgeheim zowel slaat op datgene wat de patiënt zelf mededeelt, als op datgene wat hij de geneesheer laat vaststellen, en waarvan patiënt dikwijls zelf geen vermoeden heeft.

De kennis van de geneesheer, daarin begrepen zijn besluiten betreffende de toestand van de patiënt, kunnen aldus veel groter zijn, dan datgene wat de patiënt zelf weet. En de vraag rijst dan, buiten het kader van het beroepsgeheim, of de patiënt recht heeft op een volledige kennisname, of nog op een volledige en juiste mededeling van wege de geneesheer betreffende zijn toestand.

In dit verband rijst ook de vraag, in welke mate de patiënt recht heeft op afgifte van documenten, betreffende zijn ziektebeeld, en die verzameld zijn in een medisch dossier.

Het antwoord op deze vragen is niet eenvoudig. In de eerste plaats is het duidelijk dat de geneesheer, bij het geneeskundig behandelen, zijn patiënt, in het kader van het geneeskundig contract, en de daarmede gepaard gaande noodzakelijke toestemming vanwege de patiënt, dient voor te lichten. Voorlichting, die des te breder en diepgaander moet zijn naargelang de ingreep meer risico's oplevert of zwaarder kan zijn in haar gevolgen. Een medische behandeling mag nooit gesteund zijn op bedrog. Een tussenkomst mag aan de patiënt nooit worden opgedrongen, zelfs wanneer deze een reddende ingreep of behandeling zou weigeren. De geneesheer is in dergelijk geval verplicht zich te onthouden: de geneesheer heeft geen eenzijdig geneesrecht (26).

Van de andere kant is het eveneens duidelijk dat de geneeskundige verbintenis uit de overeenkomst, wel een geneeskundige behandeling, en niet zozeer een geneeskundige voorlichting is. M.a.w. dat de geneesheer om therapeutische redenen, in het belang van de behandeling en in het belang van de zieke over een zekere vrijheid in de voorlichting moet kunnen beschikken: het belang van de zieke zelf vereist dikwijls dat hij niet integraal zou worden voorgelicht (27).

Tevens dient ook als element overwogen dat een zieke niet zomaar onderzoeken en kosten, die een dubbel gebruik zouden uitmaken, ten laste kunnen worden gelegd.

De Rechtbank van eerste aanleg te Brussel oordeelde dat de geneesheer niet mocht weigeren aan zijn cliënt de louter objectieve gegevens mede te delen, zoals röntgenopnamen, de uitslag van ontleding, met uitsluiting van elk interpretatief commentaar of zelfs van elke aanduiding waaraan de zieke een persoonlijke interpretatie zou kunnen geven.

De rechtbank nam aan:

1) dat de geneesheer deze mededeling mag doen in de vorm die hij de meest geschikte oordeelt; dat hij b.v. niet verplicht is de «originelen» van de documenten der onderzoeken of ontleding over te maken, en dat hij er zich toe kan beperken het afschrift van de objectieve uitslagen te verschaffen;

2) dat, in zeer uitzonderlijke gevallen van uiterste

zwakheid van de zieke, de geneesheer alle mededeling mag weigeren die de gezondheid van de patiënt zou kunnen schaden maar dat hij in dit geval de Orde der geneesheren zou moeten doen tussenkomen ⁽²⁸⁾.

In deze is ook het laatste woord nog niet gezegd. Het is duidelijk dat ook hier tal van belangen dienen afgewogen; maar het komt mij voor dat therapeutische overwegingen uiteindelijk doorslaggevend moeten zijn.

De patiënt heeft trouwens geen eigendomsrecht op het dossier. De geneeskundige verbintenis strekt immers tot een behandeling, het dossier daartoe een middel zijnde, evenals b.v. de apparatuur die wordt aangewend. Diegene, die de overeenkomst sluit met de zieke moet als titularis van het dossier worden aangezien: is het een geneesheer, dan behoort het dossier de geneesheer, als behandelende geneesheer; is het een ziekenhuis, dan behoort dit het ziekenhuis, als ziekenhuis dat met de patiënt een verzorgingsovereenkomst gesloten heeft; verandert de patiënt van geneesheer of van ziekenhuis dan mogen deze het dossier mededelen met instemming van de patiënt. Op aanvraag van de nieuwe behandelende geneesheer of het nieuwe ziekenhuis en met instemming van de patiënt zouden de objectieve gegevens aan deze geneesheer en dit ziekenhuis moeten overgemaakt.

2. Naastbestaanden.

Het medisch beroepsgeheim geldt erga omnes, ook ten aanzien van naastbestaanden, in de meest brede zin van het woord. Het geheimhouden is de regel. Nochtans dient ook hier genuanceerd te worden en verschillende gevallen in ogenschouw genomen.

a) Ten aanzien van de echtgeno(o)t(e).

Ook hier blijft de geneesheer gehouden tot het beroepsgeheim en kan hij in geen geval door de echtgeno(o)t(e) gedwongen worden te spreken.

De vraag is echter of de geneesheer, geheel of gedeeltelijk, de echtgeno(o)t(e) op de hoogte mag brengen van de toestand van de echtpartner? En zou dit dan een inbreuk betekenen op het beroepsgeheim?

Ik meen dat dit probleem dient benaderd te worden vanuit volgende beschouwingen:

1) het huwelijk smeedt tussen man en vrouw de intiemste banden. De echtgenoten zijn elkaar getrouwheid, hulp en bijstand verschuldigd (art. 212 B.W.). De gemeenschap, die door het huwelijk ontstaat, heeft voor gevolg dat tussen beiden een intimiteit ontstaat, een openheid welke geheimhouding tussen elkaar in principe uitsluit.

In een dergelijke sfeer schendt de geneesheer het beroepsgeheim niet, wanneer hij in het kader van de bestaande intimiteit, aan de andere partner inlichtingen verstrekt, aangezien deze in wezen geen andere is, maar volledig deelt in de intimiteit van de eerste.

Dit betekent dan echter ook meteen dat wanneer er het minste vermoeden bestaat dat de intimiteit, de levensgemeenschap tussen de echtgenoten op een of ander punt niet volledig is, de geneesheer in die mate dan ook gehouden is te zwijgen, omdat de andere partner in die mate dan ook werkelijk een « derde » is.

Alzo wanneer een echtgeno(o)t(e) aangetast is b.v. door een geslachtsziekte, ten gevolge van overspelige betrekkingen. Dit zal a fortiori gelden, wanneer een echtgeno(o)t(e) de wens tot geheimhouding uitdrukkelijk of stilzwijgend te kennen geeft.

2) In de mate dat op de echtgeno(o)t(e) een beroep wordt gedaan om aan de medische behandeling mede

te werken mogen vanzelfsprekend inlichtingen ten deze noodzakelijk medegedeeld worden.

3) Wanneer de toestand van de patiënt dermate is, dat deze zelf niet in staat is om voor de behartiging van zijn materiële en morele belangen in te staan, mag de geneesheer de daartoe noodzakelijke inlichtingen mededelen aan de echtgeno(o)t(e) opdat deze de noodzakelijke maatregelen zou nemen in de plaats van en voor de zieke ⁽²⁹⁾.

b) Ten aanzien van de kinderen.

Ten aanzien van de kinderen gelden m.i. dezelfde regelen. In de eerste plaats de plicht van geheimhouding, samengaande met de regel dat de geneesheer hun geen inlichtingen verplicht is en dat in principe de toelating van de patiënt vereist is.

Voor zover de familiële intimiteit, zorgen en noodzakelijke maatregelen verwezenlijkt kunnen worden in hoofde van de andere echtgeno(o)t(e) zijn geen redenen voorhanden om de kinderen in te lichten.

Het is alleen maar wanneer de echtgeno(o)t(e) overleden is, of niet in staat is om de noodzakelijke zorgen en maatregelen te bewerkstelligen dat aan kinderen inlichtingen kunnen worden verstrekt. Dezelfde regels, maar met nog meer voorzorg te hanteren, gelden ten aanzien van andere naastbestaanden.

c) Ten aanzien van geesteszieken.

Wat de geesteszieken betreft moet o.i. duidelijk een onderscheid worden gemaakt:

— Ofwel is de geneesheer door de familie tot onderzoek van de geesteszieke verzocht. In dit geval is er geen beroepsgeheimplicht ten aanzien van de familie en mag de geneesheer aan de familie de gevraagde inlichtingen verschaffen. Alzo oordeelde het Hof van Beroep te Luik:

« Mais attendu que les docteurs C... et P... n'étaient pas les médecins de la testatrice; que dans l'espèce, rien ne permet de croire ni même de supposer que ces médecins auraient connu les faits relatés dans les certificats en raison de soins qu'ils auraient donnés à la testatrice ou par des confidences qu'ils auraient reçues;

» Attendu qu'ayant été chargés par la famille de la défunte de l'examiner et de vérifier son état mental, ces médecins avaient le droit de faire connaître à celle-ci le résultat de leurs investigations et de les faire attester par écrit... » ⁽³⁰⁾.

— Ofwel is hij behandelende geneesheer van de geesteszieke. In dit geval is het antwoord noodzakelijkerwijze meer genuanceerd. In de mate waarin de geesteszieke voor de zorg over zijn persoon en het bewind over zijn goederen van anderen afhankelijk is, zal de geneesheer aan deze laatste inlichtingen mogen verschaffen ⁽³¹⁾.

d) Ten aanzien van minderjarige kinderen.

Wat de minderjarige kinderen betreft geldt in principe de regel, dat ten aanzien van de ouders of voogd, omwille van de ouderlijke macht, geen beroepsgeheim spelen kan ⁽³²⁾.

Moeilijkheden rijzen nochtans in verband met minderjarige kinderen, die reeds een eigen persoonlijkheid hebben, die niet ver meer verwijderd zijn van de meerderjarigheid, en een beroep doen op het stilzwijgen van de geneesheer. In een dergelijk geval, wanneer het werkelijk om een ernstige aangelegenheid gaat, heeft de minderjarige recht op geheimhouding ⁽³³⁾.

3. Het prenuptiaal getuigschrift.

De geneesheer mag, zonder toestemming van de betrokkene, geen inlichtingen verstrekken ⁽³⁴⁾. Alzo werd een geneesheer, die aan de ouders van een meisje de ziekte van haar verloofde had medegedeeld, met het gevolg dat van het voorgenomen huwelijk werd afgezien, door de rechtbank verantwoordelijk gesteld ⁽³⁵⁾.

4. Groepsgeneeskunde. Paramedisch- en administratief personeel.

Het medisch beroepsgeheim is een plicht van geheimhouding ten aanzien van derden. Deze derden zijn vanzelfsprekend ook geneesheren, para-medisch en administratief personeel.

Nochtans ligt het voor de hand, en niemand zal dit betwijfelen, dat wanneer meerdere geneesheren betrokken worden bij de behandeling van een patiënt, of wanneer op para-medisch personeel een beroep wordt gedaan in verband met de geneeskundige behandeling, ten aanzien van deze medewerkers het beroepsgeheim niet geldt, voorzover inlichtingen noodzakelijk zijn bij de behandeling; m.a.w. wanneer het gaat om het belang van de zieke en om personen, die geroepen zijn om mede de behandeling te verzorgen ten aanzien van de zieke ⁽³⁶⁾.

Aldus oordeelt de Kamer van Inbeschuldigingstelling te Gent ^(36bis):

« dat de mededeling van het beroepsgeheim aan een ander dokter niet strafbaar is op voorwaarde dat ze gedaan werd a) in het belang van de zieke en b) aan een dokter die zich met de zieke moet bezighouden en rechtstreeks of onrechtstreeks aan dezès verzorging moet medewerken;

» dat de eerste verdachte, aan Dr.K C. die hem als "médecin-conseil" van de verzekeraar en op dezès handelsbriefpapier geschreven had, het volledig medisch dossier van D. overmaakte; dat dokter C. allermint als taak had aan de verzorging van D. mede te werken. »

Ten aanzien van het administratief personeel gelden in principe dezelfde regels. Aan deze moet en mag niet meer worden verklaard dan strikt noodzakelijk is voor de werking van de administratieve diensten en dienen algemene gegevens te volstaan.

5. Het afleveren van medische getuigschriften.

Het afleveren van medische getuigschriften ^(36ter) heeft reeds heel wat problemen doen rijzen, die, consequent beantwoord vanuit artikel 458, de strikte regeling van dat artikel vanuit sociaal en menselijk oogpunt in vraag stellen.

Het afleveren van een geneeskundig getuigschrift aan de patiënt zelf heeft, in se, overeenkomstig hetgeen we boven verklaarden, niets met het beroepsgeheim te maken. De geneesheer mag aan de patiënt een getuigschrift overhandigen, het hem eventueel weigeren om therapeutische redenen ⁽³⁷⁾. Het staat dan aan de patiënt vrij dit getuigschrift aan te wenden waarvoor hij het goedvindt ⁽³⁸⁾.

Dit is echter maar een half antwoord op de vraag. De patiënt kan inderdaad om bepaalde redenen werkelijk gedwongen zijn om aan derden — personen of instellingen — getuigschriften te overhandigen; zodanig dat op die wijze het beroepsgeheim onrechtstreeks in het gedrang komt. En het is duidelijk dat hierbij dan slechts de hoogst noodzakelijke inlichtingen mogen

worden gevraagd en gegeven, rekening houdend met de bestemming van het getuigschrift.

De werkelijke moeilijkheden rijzen maar wanneer de geneesheer door derden om aflevering van een getuigschrift wordt verzocht.

Dit is mogelijk wanneer de zieke fysisch of geestelijk niet in staat is om het getuigschrift aan te vragen en tot zijn bestemming aan te wenden. In dit geval, meen ik, mag de geneesheer, aan de derde, die voor de belangen van de zieke optreedt, een dergelijk getuigschrift afleveren ⁽³⁹⁾, op voorwaarde dat dit niet schadelijk is voor de belangen van de zieke zelf.

Buiten dit geval geldt de regel dat de geneesheer aan een derde geen getuigschrift mag afleveren, tenzij met toestemming van de zieke ⁽⁴⁰⁾. En dan nog is de geneesheer daartoe niet verplicht ⁽⁴¹⁾. Niet alleen omwille van het feit dat de patiënt dikwijls de draagwijdte van zijn ontlasting niet beseft, maar ook omdat het beroepsgeheim niet alleen een individueel maar ook een algemeen belang tot grondslag heeft.

Deze regel geldt ook ten aanzien van *erfgenamen*. Het Hof van Beroep te Luik ⁽⁴²⁾ oordeelde in deze: « Attendu que hormis les cas prévus par la loi, le médecin ne peut, sans le consentement du malade, révéler à des tiers la maladie dont celui-ci est atteint. Attendu que le droit de relever le médecin du secret professionnel est un droit essentiellement personnel qui s'éteint avec la mort; les continuateurs de la personnalité du défunt n'en ont ni la jouissance, ni l'exercice... »

De in dit arrest uitgedrukte regel is blijkbaar zeer strikt en moet de geneesheren ongetwijfeld tot voorzichtigheid aanmanen.

Consequent mag men, meen ik, wel aanvaarden dat wanneer de ducujus, voor wat betreft getuigschriften post-mortem, de geneesheer ontslagen heeft, deze een daaraan baantwoordend getuigschrift mag afleveren. De wil van de decujus dient dan evenwel duidelijk vast te staan ⁽⁴³⁾. Indien de decujus echter gedurende zijn leven niet op de hoogte was van zijn ziekte, omdat de geneesheer ze hem niet heeft medegedeeld of omdat hij ze niet kende, heeft de patiënt de geneesheer niet ontslagen en mag de geneesheer geen getuigschrift afleveren ⁽⁴⁴⁾.

Sommige auteurs gaan verder en menen dat wanneer de belangen van de erfgenamen (in de brede zin van het woord) en deze van de decujus samengaan, er geen bezwaar is dat de geneesheer een getuigschrift zou afleveren ⁽⁴⁵⁾. Hoe wenselijk deze opvatting ook moge voorkomen, en wellicht in het kader van een theorie van de noodzaak zou kunnen worden verwoord, toch meen ik niet dat ze juridisch kan worden voorgehouden in het licht van de huidige formulering van het juridisch beroepsgeheim en de jurisprudentiële interpretatie ervan.

6. Rechtsgedingen in verband met verantwoordelijkheid en erelonen.

Sommige auteurs ⁽⁴⁶⁾ houden voor dat gedingen in verband met verantwoordelijkheid geen aanleiding kunnen geven tot mededeling van gegevens, die tot het beroepsgeheim behoren. Deze regel is zeker te absoluut.

Het ligt m.i. voor de hand dat de geneesheer, die door zijn patiënt, of door diens erfgenamen gedagvaard wordt in verband met medische verantwoordelijkheid, het recht heeft te zijner verdediging noodzakelijke gegevens betreffende het ziektegeval en de behandeling in het geding te brengen, niet zozeer omdat de patiënt zelf aanleiding geeft tot het doorbreken van het be-

roepsgeheim, maar omdat de geneesheer het recht moet worden voorbehouden zich naar behoren te verdedigen (47).

Terecht werd m.i. geoordeeld dat :

« Un médecin que les héritiers du patient entendent rendre responsable du décès de leur auteur et qui doit se défendre à une action en dommages-intérêts du chef de sa mort, action dont le bien-fondé peut dépendre de la nature de l'affection dont le patient succomba, est incontestablement en droit, sans qu'il y ait violation du secret professionnel, d'établir la cause du décès dont on entend lui imputer les responsabilités. En décider autrement aurait pour conséquence une méconnaissance des droits de la défense » (48).

In verband met een geding ingesteld tot betaling van erelonen oordeelde de rechtbank van Oudenaarde : « Ne viole pas le secret professionnel le médecin qui, au cours d'un procès, révèle, sur la sommation de ses adversaires, la maladie dont est mort son client » (49).

Deze rechtspraak kan moeilijk worden bijgetreden. De meerderheid van de auteurs is van oordeel dat geen enkel beginsel het doorbreken van het beroepsgeheim omwille van ereloon veroorlooft. Het blijkt aangewezen dat in deze door de rechtbank een beroep zou worden gedaan op de Orde van geneesheren, die, gehouden door het geheim, de rechtbank van advies zou dienen (50).

7. De geneesheer-deskundige. De geneesheer-raadgever.

Het ligt voor de hand dat er een wezenlijk onderscheid bestaat tussen de verhouding patiënt-behandelende geneesheer enerzijds en de verhouding onderzochte persoon en geneesheer-deskundige (51) of een geneesheer-raadgever, aangesteld door een persoon of instelling (b.v. verzekeringsmaatschappij, werkgever, enz.) anderzijds.

De behandelende geneesheer treedt op in het kader van een vertrouwensrelatie. Deze vertrouwensrelatie bestaat niet in het geval van de geneesheer-deskundige of van de geneesheer-raadgever. Deze laatste dienen aan hun opdrachtgevers een getrouw verslag uit te brengen.

Het is duidelijk dat de onderzochte persoon niet verplicht is aan deze geneesheer iets mede te delen en dat de behandelende geneesheer in geen geval aan deze geneesheer inlichtingen mag verstrekken (52), zelfs niet nadat de feiten in een deskundig verslag zijn worden gereleveerd (53). Uitzonderlijk, met uitdrukkelijke toestemming van zijn patiënt, zou dit mogen. Maar dan nog blijft de geneesheer vrij de inlichtingen mede te delen. Hij zal deze zeker moeten weigeren wanneer de patiënt zelf niet op de hoogte is van zijn toestand, of wanneer voor de patiënt enig mogelijk nadelig gevolg daaruit voortvloeien kan.

Moeilijkheden rijzen nochtans in verband met de vraag wat de deskundige, de aangestelde geneesheer, in zijn verslag mag vermelden. Mag de geneesheer alles mededelen wat hij heeft vastgesteld? Het antwoord op deze vraag is zeker niet eenvoudig. De oplossing dient gezocht te worden vanuit de opdracht die aan deze geneesheer is toevertrouwd geworden: een louter technisch medisch onderzoek (54).

De deskundige dient zich b.v. niet in de plaats te stellen van de onderzoeksrechter en aan de beschuldigde enige bekentenis te ontlokken. Hij heeft m.i. trouwens voorafgaandelijk de plicht de persoon, die het voorwerp maakt van zijn onderzoek, nauwkeurig in te lichten over zijn opdracht en de gevolgen van zijn uit te brengen verslag. Bekentenissen en mededelingen, die zich niet inschrijven in het kader van een

objectief technisch medisch onderzoek dient hij niet mede te delen (55).

8. Gerechtelijke onderzoeken ten laste van geneesheren (56).

Geneeskundige bescheiden, zoals dossiers, steekkaarten, boekhouding, notaboekjes en agenda's van geneesheren zijn vanzelfsprekend binnen het domein van het beroepsgeheim betrokken. De vraag is nu in welke mate geneeskundige bescheiden door gerechtelijke overheden, gelast met een strafrechtelijk onderzoek ten laste van een geneesheer, in beslag kunnen worden genomen, geraadpleegd en gebruikt.

Uitgaande van de opvatting dat het beroepsgeheim als niet bestaande dient te worden beschouwd zodra het in hoofde van de geneesheer gaat om een wetsovertreding, blijkt uit de rechtspraak (57) de volgende stelling :

« het volstaat dat een geneesheer verdacht zou zijn van een of meer bepaalde misdrijven nopens welke reeds zekere aanwijzingen en vermoedens aanwezig zijn, opdat de gerechtelijke overheden gerechtigd zouden zijn, zonder zijn beroepsgeheim op onwettige wijze te schenden, al zijn vertrouwelijke bescheiden in beslag te nemen en te onderzoeken, ten einde er gebeurlijke verdachte elementen of vermeldingen in te ontdekken, welke tot opsporing en vaststelling zouden kunnen bijdragen van nieuwe tot dan toe ongekende en niet-bepaalde soortgelijke misdrijven. Me verrechtvaardiging hiervoor dient dus gezocht in de algemene verdenking die op de geneesheer weegt als gevolg van de aanwijzingen die tegen hem reeds bestaan met betrekking op een of meer bepaalde misdrijven » (58).

V. Uitzonderingen op de regel van de zwijgplicht

A. « Wanneer de wet hen verplicht geheimen bekend te maken. »

Artikel 458 van het Strafwetboek voorziet dat de personen die gehouden zijn tot het beroepsgeheim niet strafbaar zijn wanneer zij het geheim doorbreken in de gevallen waarin de wet hen verplicht die geheimen bekend te maken.

Het gaat dus om gevallen waarin de wetgever geoordeeld heeft dat de geheimhoudingsplicht moet wijken ter behartiging van hogerstaande belangen.

Alzo :

- 1) De aangifte van geboorte (59).
- 2) Verklaring van besmettelijke ziekten (60).
- 3) Aangifte van misdrijven.

Artikel 20 van het K.B. van 31 mei 1885 bepaalt :

« Tout médecin appelé dans des cas qui pourraient donner lieu à une information judiciaire, tels, par exemple, que l'empoisonnement, en donnera, sur-le-champ, connaissance à l'autorité judiciaire. »

Deze bepaling is blijkbaar ten aanzien van de geneesheer een toepassing en terzelfdertijd een bekrachtiging van artikel 30 van het Wetboek van Strafvordering : « Al wie getuige is geweest van een aanslag, hetzij tegen de openbare veiligheid, hetzij tegen iemands leven of eigendom, is eveneens gehouden daarvan bericht te geven aan de Procureur des Konings, hetzij van de plaats van de misdaad of van het misdrijf, hetzij van de plaats waar de verdachte kan gevonden worden. » Daar waar artikel 30, dat geldt ten aanzien van

elkeen, geen strafrechtelijke sanctie voorziet, wordt artikel 20 van het K.B. van 31 mei 1885 gewaarborgd door een boete van 10 tot 100 gulden ⁽⁶¹⁾.

Een ruime uitleg van deze bepalingen zou er toe leiden dat de geneesheer niet alleen gehouden is aangifte te doen van aanslagen waarvan hij getuige is geweest, maar ook gehouden zou zijn aangifte te doen van gevallen, die normaal onder de zwijgplicht uit hoofde van beroepsgeheim vallen. Dit is vanzelfsprekend onaanvaardbaar.

Terecht heeft men opgemerkt dat een dergelijke interpretatie strijdig is met artikel 458 van het Strafwetboek. Vrijwel alle auteurs zijn de mening toegedaan dat, artikel 20 restrictief moet geïnterpreteerd, en dat in geen geval door een dergelijke aangifte het beroepsgeheim mag worden geschonden ⁽⁶²⁾.

In die zin oordeelde het Hof van Beroep te Brussel ⁽⁶³⁾ terecht:

« Attendu que l'analyse des dispositions légales réglant le secret médical, c'est-à-dire les articles 458 du Code Pénal et 19 et 20 de l'arrêté royal du 31 mai 1885, permet de déduire que hors du cas où il est appelé à rendre témoignage en justice et celui où la loi l'oblige à faire connaître les secrets qui lui sont confiés, le médecin est tenu par le devoir primordial du silence. »

Wel aanvaardt men dat de geneesheer de gerechtelijke autoriteiten op de hoogte mag stellen van misdrijven, zoals bepaald in artikel 20 van voormeld K.B., wanneer hij met zekerheid weet dat zijn patiënt in niets de dader kan zijn van deze feiten en er enkel het slachtoffer van is ⁽⁶⁴⁾. Het medisch beroepsgeheim dekt inderdaad niet de feiten waarvan de patiënt het slachtoffer is ⁽⁶⁵⁾ m.a.w. een derde ⁽⁶⁶⁾.

Wanneer de patiënt zelf dader of medeplichtige is van een misdrijf mag de geneesheer in geen geval aangifte doen.

Aldus werd als schending van het beroepsgeheim aangezien de verklaring door een geneesheer, eerst gedaan aan de Rijkswacht en daarna schriftelijk bevestigd aan de Prokureur des Konings van Charleroi « qu'il avait constaté par examen gynécologique de sa cliente l'existence de moyens et procédés employés pour provoquer un avortement en ajoutant que sa malade lui avait alors confié la vérité » ⁽⁶⁷⁾.

In een gelijkaardig geval oordeelde het Hof van Beroep te Brussel:

« Attendu spécialement que les dispositions de l'arrêté royal du 31 mai 1885 ne peuvent être considérées que dans la mesure où elles se concilient avec le contenu de l'article 458 du Code pénal, que ledit arrêté royal confirme, en fait, en son article 19 en telle sorte que le devoir du secret persiste lorsque le malade est l'auteur de l'infraction ou qu'il a volontairement participé et même, encore lorsque l'auteur de l'infraction a confié l'existence de celle-ci au médecin en raison exclusive de sa qualité de médecin

... que ... les faits de la cause n'autorisaient en aucune manière le médecin à se départir de son devoir essentiel de protéger le patient qui lui a livré sa santé et confié la vérité, même si son silence aboutit à l'intervention délictueuse d'un tiers, car dénoncer celui-ci est dénoncer celui-là; que sa discrétion est fonction du danger " que la révélation du secret puisse porter préjudice au patient lui-même " (Cass., 23 juin 1958) vu qu'elle aboutisse à dénoncer des faits criminels ou délictuels dont le patient est lui-même l'auteur ou le complice » ⁽⁶⁸⁾.

Het is alleen maar in het geval dat de patiënt enkel

slachtoffer is van het misdrijf dat de geneesheer gehouden is aangifte te doen.

Alzo in gevallen van vergiftiging, mishandeling van kinderen ⁽⁶⁹⁾, willekeurige sekwestratie ⁽⁷⁰⁾, waar het eerder gaat om de bescherming van de patiënt dan om het aangeven van een delict.

Tot daar de beginselen. Hoe zal een geneesheer echter, praktisch gezien, « sur le champ », dus onmiddellijk, kunnen uitmaken of b.v. de letsels die een patiënt heeft het gevolg zijn van een geheel van feiten, waarvan de patiënt alleen het slachtoffer is; wanneer is men slachtoffer, dader, medeplichtige? Dit zijn ingewikkelde juridische vragen, waarvoor de geneesheer niet is opgeleid; trouwens, dikwijls zullen hem de nodige feitelijke gegevens ontbreken om met volledige kennis van zaken te kunnen oordelen ⁽⁷¹⁾.

Voorzichtigheid is dus geboden.

De patiënt, zelf slachtoffer zijnde, kan er ten andere belang bij hebben dat de geheimhoudingsplicht wordt gehandhaafd, b.v. om redenen van familieëer ⁽⁷²⁾. Ook in dit geval, meen ik, zal de zwijgplicht dienen geëerbiedigd indien de patiënt erom verzoekt, of wanneer zulks uit de aard der gegevens blijkt.

Het is in het licht van deze beschouwingen dat een antwoord moet worden gezocht op de vraag of directeurs of geneesheren van een ziekenhuis kunnen gedwongen worden tot systematisch aangeven van ongevallen aan het Parket.

1. Wat de *directeur* of zijn administratie betreft doet men daartoe soms een beroep op artikel 30 van het Wetboek van Strafvordering, boven aangehaald: « Alwie getuige is geweest... ». Men kan moeilijk voorhouden dat een directeur « getuige » is van de aanslagen gevolge van dewelke een patiënt in het ziekenhuis wordt binnengebracht ⁽⁷³⁾. De directie of de administratie is daarenboven eveneens gehouden door het beroepsgeheim betreffende datgene wat ze beroepshalve vernemen inzake de aangelegenheden van de patiënten ⁽⁷⁴⁾. De directie mag m.i. dan ook niet ingaan op dergelijke aanvragen uitgaande van het parket, zelfs wanneer het gaat om aangifte zonder opgave van letsels.

2. Wat de *geneesheren* betreft geldt dit alleen maar in de mate waarin zulks oorbaar is, overeenkomstig datgene wat we verklaarden in verband met artikel 20 van het K.B. van 31 mei 1885 ⁽⁷⁵⁾.

B. « Geroepen om in rechte getuigenis af te leggen. »

Geroepen als getuige in rechte heeft de geneesheer de keuze: hij mag het beroepsgeheim inroepen en zijn zwijgplicht handhaven; hij mag eveneens spreken. De wet laat het aan zijn persoonlijk oordeel en geweten over te zwijgen of te spreken ⁽⁷⁶⁾.

De geneesheer is gehouden, wanneer hij opgeroepen wordt als getuige, te verschijnen ⁽⁷⁷⁾. Hij kan daartoe, zoals elk ander getuige, gedwongen worden ⁽⁷⁸⁾.

Hij mag tevens niet weigeren de eed af te leggen. De geneesheer kan inderdaad niet op voorhand weten of de vragen die hem zullen worden gesteld al dan niet betrekking hebben op het beroepsgeheim. Hij mag echter ter gelegenheid van de eed een verklaring afleggen waarbij hij mededeelt dat hij de eed aflegt onder voorbehoud van zijn eventuele zwijgplicht op grond van het beroepsgeheim ⁽⁷⁹⁾.

Indien de geneesheer ontslagen wordt door de patiënt, moet de geneesheer daarom nog niet spreken.

Hij blijft souverain oordelen over datgene wat hij als zijn plicht oordeelt ⁽⁸⁰⁾.

Het behoort echter aan de rechter na te gaan of, op grond van de verzamelde bewijselementen, het stilzwijgen in acht genomen door de geneesheer die ertoe geroepen wordt voor het gerecht te getuigen, niet van zijn doel afgewend wordt, en door het geheim karakter van de feiten nopens dewelke hij verhoord wordt, gerechtvaardigd is. Aldus een uitspraak van het Hof van Cassatie in een recent arrest ⁽⁸¹⁾.

In casu ging het om twee geneesheren, die gedaagd waren om te getuigen in verband met een procedure, ingesteld tegen een collega, die beschuldigd werd compressen in de buik van zijn patiënt te hebben achtergelaten; compressen welke door beide geneesheren, getuigen, achteraf ter gelegenheid van een operatie waren ontdekt.

Het Hof bevestigde het arrest van het Hof van Beroep te Brussel ⁽⁸²⁾, dat «het hier geen geheime zaak gold... waarvan de cliënte de geheimhouding zou gewild en geëist hebben... maar dat de vraag enkel liep over het bestaan van een materieel feit... dat geen geheim karakter vertoont en dat niet van zulke aard is dat het de geheimhouding in het belang van de patiënt of in dat van het beroep van geneesheer wenselijk maakt...»

Ik meen dat deze opvatting niet staande kan worden gehouden. In se ging het immers om een geneeskundig feit waarvan de geneesheren kennis droegen uit hoofde van hun beroep ⁽⁸³⁾.

Temeer daar het Hof tezelvertijd affirmeert:

«... Overwegende dat de geneesheren voorkomen onder de noodzakelijk in vertrouwen te nemen personen aan wie artikel 458 de verplichting oplegt het geheim te bewaren over *alles* waarvan zij aldus in de uitoefening van hun functies kennis hebben gekregen of om reden van het vertrouwen dat hun op grond van hun beroep geschonken wordt.»

Het komt ons voor dat het Hof meer expliciet de nadruk had moeten leggen op het feit dat door het beroepsgeheim niet worden gedekt de feiten waarvan de patiënt het slachtoffer is ⁽⁸⁴⁾, wat in casu wel blijkbaar het geval was.

Besluiten

1. Het medisch beroepsgeheim, juridisch gezien, heeft als grondslag zowel een individueel als een algemeen belang, nl. de volksgezondheid, die in het gedrag komt wanneer een zieke zich niet tot de geneesheer zou durven wenden, of volledige inlichtingen zowel actief als passief zou achterhouden, uit vrees dat de geneesheer zijn geheim zou openbaren en bekend maken aan anderen. Het medisch beroep kan het zonder vertrouwen niet stellen.

2. Volgens artikel 458 van het Strafwetboek gaat het om geheimen «waarvan men kennis draagt uit hoofde van staat of beroep»; nl. om geheimen, in de werkelijke zin van het woord, waarvan de geneesheer uit hoofde van zijn staat of beroep, kennis heeft in het kader van een «noodzakelijke vertrouwensrelatie». Een «bewuste» schending van het beroepsgeheim is voldoende om strafbaar te zijn.

3. Het medisch geheim is evenwel een geheim dat in bepaalde gevallen noodzakelijkerwijze begrenzungen kent. Heel wat delicate gevallen rijzen aldus ten aanzien van 1) de patiënt, 2) zijn naastbestaanden (echtgenoot of echtgenote), kinderen, geesteszieken en min-

derjarige kinderen), 3) het *prenuptiaal getuigschrift*, 4) de *groepsgeneeskunde*; het *paramedisch en administratief personeel*, 5) het *afleveren van medische getuigschriften*, 6) *rechtsgedingen* in verband met verantwoordelijkheid en erelonen, 7) de geneesheer-deskundige en de geneesheer-raadgever, 8) de *gerechtelijke onderzoeken* ten laste van geneesheren.

4. In de gevallen waarin de wetgever geoordeeld heeft dat de geheimhoudingsplicht moet wijken ter behartiging van hogerstaande belangen voorziet artikel 458 van het Strafwetboek dat personen, die gehouden zijn tot het beroepsgeheim, niet strafbaar zijn wanneer zij het geheim doorbreken. Dit is het geval wanneer de wet hen verplicht het geheim bekend te maken. Moeilijkheden rijzen in dit verband hoofdzakelijk betreffende de aangifte van misdrijven.

Wanneer de patiënt zelf dader of medeplichtige is van een misdrijf mag de geneesheer in geen geval aangifte doen. Het is alleen maar in het geval dat de patiënt enkel slachtoffer is van het misdrijf dat de geneesheer gehouden is aangifte te doen.

Geroepen als getuige in rechte heeft de geneesheer de keuze: hij mag het beroepsgeheim inroepen en zijn zwijgplicht handhaven; hij mag eveneens spreken. De wet laat het aan zijn persoonlijk oordeel en geweten over te spreken of te zwijgen.

5. Het blijkt wel duidelijk dat het medisch beroepsgeheim «een doolhof is» ⁽⁸⁵⁾; dat elementaire rechtszekerheid ontbreekt, ook betreffende aangelegenheden, die voor de geneesheer tot de dagelijkse praktijk behoren, en waarvoor dringend algemeen aanvaarde oplossingen zouden moeten geformuleerd worden. Men begrijpt dan ook maar al te best dat de geneesheer, mede omwille van het strafbare element ter zake, zich dikwijls hult in een stilzwijgen van «quand-même et toujours».

6. De oplossing is echter niet eenvoudig. Want het gebrek aan kristalheldere regels vindt o.m. zijn oorsprong in het feit dat men het wellicht niet eens is over de waarde en de betekenis van het beroepsgeheim in de uitbouw van de geneeskunde. Ongetwijfeld heeft de geneeskunde een geweldige ontwikkeling gekend; maar hebben de verhoudingen geneesheer-patiënt daardoor een wezenlijk andere betekenis en dimensie gekregen? Ongetwijfeld wordt de huidige mens in zijn persoonlijkheid en intimiteit meer en meer betrokken in de uitbouw van een sociaal-voelende maatschappij. Maar dient dit noodzakelijkerwijze te gebeuren ten koste van een systematisch doorbreken van het medisch beroepsgeheim?

De vraag is en blijft: wat is het beroepsgeheim medisch en maatschappelijk waard? Blijft het zo dat het geneeskundig beroep het zonder een volwaardig beroepsgeheim niet stellen kan? Wordt het zo dat het beroepsgeheim als waarde voortdurend meer en meer wordt «gerelativeerd» om tegemoet te komen aan sociale voorzieningen? Is de fundamentele optie ter zake niet reeds genomen? Is het niet zo dat de technieken der sociale voorzieningen, in de meest ruime zin van het woord, moeten worden aangepast aan de vereisten van het medisch beroepsgeheim en niet andersom?

7. Om oplossingen te voorzien in moeilijke en delicate gevallen, waarbij dikwijls gewag wordt gemaakt van hogerstaande belangen, wordt nogal eens een beroep gedaan op de theorie van de noodzaak ⁽⁸⁶⁾, waarbij men het aan de geneesheer overlaat om uit te ma-

ken welk belang het hoogste en het meest dringende is. Verliest men daarbij niet te veel uit het oog dat de geneesheer er is om te genezen en niet om een politionele taak te vervullen, afgezien trouwens van het feit dat de geneesheer achteraf toch ter verantwoording kan worden geroepen?

8. Het is het hoogst wenselijk dat de wetgever de regeling van deze problemen ter harte neemt en orde schept in een problematiek, waarmede geneesheren reeds meer dan 100 jaar worstelen. Daarbij dient de wetgever zich in de eerste plaats te laten leiden door de vereisten van de geneeskunde, en het belang van de persoonlijke dimensie bij het uitbouwen ervan.

R. BLANPAIN

Docent aan de Universiteit te Leuven

- (1) Een gelijklopende bepaling vinden we in art. 19 van het K.B. van 31 mei 1885: « Les médecins et toutes autres personnes dépositaires par état ou par profession des secrets qu'on leur confie, qui, hors le cas où ils sont appelés à rendre témoignage en justice et celui où la loi les oblige à faire connaître ces secrets, les auront révélés, seront punis des peines prévues par l'article 458 du Code Pénal ».
- (2) Locré, *Législation civile, commerciale et criminelle, Code Pénal*, Bruxelles, 1837, t. XV, blz. 464.
- (3) Idem, blz. 445, nr. 24.
- (4) Nijpels, J.S.G., *Législation criminelle de la Belgique ou commentaire et complément du Code Pénal Belge*, III, Bruxelles, 1868, blz. 294-295; 397-398.
- (5) Idem (Senaat, blz. 457; Kamer, blz. 472).
- (6) Zie boven.
- (7) Nijpels, J.S.C., o.c., blz. 397, nr. 45.
- (8) Vgl. Maréchal A., « Le secret professionnel médical », *Revue de droit pénal et de criminologie*, 1955-1956, blz. 62; Van Reepinghen C., « Le secret professionnel du médecin, *ibidem*, blz. 87.
- (9) Maréchal, A., o.c., 65.
- (10) Besançon, 27-7-1898, Pas., 1900, IV, 9, Rb. Luik, 27-10-1938, Pas., 1938, III, 45; Cass. 23-6-1958, *Arresten van het Hof van Verbreking*, 1958, 854; Corr. Charleroi, 16-5-1963, J.T., 1963, 472 met noot.
- (11) Vermeersch J., « Het dualisme in het beroepsgeheim van de geneesheer », R.W., 1959-1960, 1241-1252.
- (12) Hazewinkel-Suringa D., *De doolhof van het beroepsgeheim*, Haarlem, 1959, blz. 9.
- (13) Verslag Lelièvre, Nijpels, o.c., blz. 295.
- (14) Van Dale, *Woordenboek der Nederlandse taal*.
- (14bis) Gent (Kamer van Inbeschuldigingstelling), 12-4-1965, (onuitgegeven).
- (15) Hazewinkel-Suringa D., o.c., blz. 81-82.
- (16) Vgl. Maréchal A., o.c., blz. 65; Hazewinkel-Suringa D., o.c., blz. 82.
- (18) Corr. Brussel, 27-12-1958, R.W., 1958-59, 1719. Vgl. Cass. 19-3-1962, R.W., 1962-63, 791 (spreekt zich niet uit).
- (17) Nijpels, J.S.G., o.c., blz. 397.
- (19) Corr. Lille, 4-4-1952, J.T., 1953, 261 met noot Zwick Jacques.
- (20) Maréchal A., o.c., blz. 66; Vgl. Legros R., « Considérations sur le secret médical », *Rev. Dr. Pén.*, 1957-1958, blz. 880-881, Van Reepinghen C., o.c., blz. 91.
- (21) o.c.; blz. 295. Vgl. « Attendu que, pour le médecin appelé en témoignage, il faut distinguer deux catégories de faits, ceux qui lui ont été communiqués confidentiellement ou qui... sont confidentiels par nature, et ceux qui sont parvenus à la connaissance du médecin à l'occasion de l'exercice de sa profession mais n'ont pas trait au malade ou à la maladie, qui sont, en un mot, des faits extra-médicaux et n'ont, par suite, aucun caractère confidentiel », Civ. Rennes, 12-6-1903, J.T. 1904, 543.
- (22) Hazewinkel-Suringa D., o.c. 71-72.
- (23) Vgl. Corr. Huy, 25-5-1934, *Jur. Liège*, 1934, 224; Trib. Liège, 27-10-1938, Pas., 1939, III, 45; Vgl. de vordering van de Procureur-Generaal te Gent, Gent (Kamer van Inbeschuldigingstelling) 12-4-1965 (onuitgegeven).
- (24) o.c., 295.
- (25) o.c. 397; vgl. Cass. Fr. 9-11-1901, Pas. 1902, IV, 117; Legros R., o.c., blz. 884-888.
- (26) Dierkens R., *Lichaam en Lijk*, Brugge 1962, blz. 45-48; vgl. De Raeymaecker P., « Het beroepsgeheim van de geneesheer ten overstaan van de realiteit der praktijk », *Belgisch Geneesherenblad*, 1959, nr. 18 (overdruk), blz. 3; Maréchal A., o.c., blz. 67; Vermeersch J., o.c., col. 1247.
- (27) Dierkens R., *idem*.
- (28) 11-4-1963, J.T., 1963, 603; Crevecoeur M., « Rechtspraak. Mededeling van het « medisch dossier » aan de zieke » *Hospitalia*, 1964, nr. 2, blz. 33.
- (29) Vgl. Maréchal A., o.c., blz. 68-69; Van Reepinghen C., o.c., blz. 97; De Raeymaecker P., o.c. blz. 3; Legros R., o.c. blz. 871.
- (30) 15-1-1957, J.T., 1958, 130.
- (31) Vgl. Van Reepinghen C., o.c., blz. 98; Maréchal A., o.c., blz. 69; Ley A., « Le secret professionnel existe-t-il vis-à-vis des malades mentaux », *Rev. Dr. Pén.*, 1948-49, blz. 157; Vgl. Rb. Brussel, 16-5-1959, J.T.; 1959, blz. 705.

- (32) Maréchal A., o.c., blz. 69; Van Reepinghen C., o.c., blz. 102; Legros R., o.c., blz. 873.
- (33) Van Reepinghen C., o.c.; blz. 102; Maréchal A., meent dat de geneesheer, wanneer de ouders hem erom verzoeken mag spreken, (o.c., blz. 70); Legros R., o.c., 873.
- (34) Maréchal A., o.c., 72.
- (35) Rb. Seine, 11-7-1901, Pas., 1902, IV, 27.
- (36) Vgl. Maréchal A., o.c., 71; Van Reepinghen R., o.c., blz. 97 en vgl. Brussel, 26-10-1960, J.T., 1960, 316.
- (36bis) 12-4-1965 (onuitgegeven).
- (36ter) Zie o.m. De Laet M., « Le certificat médical acte de l'art de guérir », *Bruxelles Médical*, 1960, blz. 1201-1206. Wat betreft het afleveren van « valse » getuigschriften voorziet artikel 204 S.W. « Ieder geneesheer, heekkundige of ander officier van gezondheid die, om iemand te bevoordelen, valselijk het bestaan bevestigt van ziekten of gebreken waarvoor vrijstelling kan worden verleend van een wettelijk verschuldigde dienst of van enige andere door de wet opgelegde verplichting, wordt gestraft met gevangenisstraf van acht dagen tot twee jaar. Indien hij zich daartoe heeft laten bewegen door giften of beloften, wordt hij gestraft met gevangenisstraf van een jaar tot vijf jaar; hij kan bovendien worden veroordeeld tot ontzetting van rechten overeenkomstig artikel 33 ».
- Naaast deze werkelijk « valse » getuigschriften, overeenkomstig gemeld artikel 204 S.W. worden soms getuigschriften afgeleverd die, zonder de elementen van het misdrijf te verenigen, toch niet overeenstemmen met de gekende werkelijkheid of deze overdrijven (Vgl. De Raeymaecker P., o.c., blz. 4). Terecht werd in dit verband opgemerkt: « Il est à peine nécessaire de souligner que ces documents doivent être sincères et complets et que, sous peine d'engager sa responsabilité personnelle, le médecin ne peut aider, volontairement ou non, par une déclaration fautive ou par une omission, à tromper ceux auxquels le certificat qu'il délivre est destiné en fin de compte » (Maréchal A., o.c., blz. 73). Zie eveneens De Laet M., o.c., blz. 1201.
- (37) Contra: De Raeymaecker P., o.c., blz. 3; Vermeersch J., o.c., col. 1248.
- (38) Vgl. De Laet M. « Documents médicaux et secret professionnel », *Rev. Dr. Pén.*, 1955-1956, blz. 50.
- (39) De Laet M., o.c., blz. 50 (zie eveneens Rb. Luik, 16-2-1949, Pas., 1949, III, 92).
- (40) Vgl. Legros R., o.c., blz. 863-864; Pas. 1949, III, 92.
- (41) Van Reepinghen C., noot onder Cass. fr. 22-1-1957, J.T., 1957, 718; Bosman L. - Stine L., « Le secret professionnel des médecins et des directeurs d'hôpitaux en matière de déclaration de faits susceptibles de donner lieu à des informations judiciaires », *Techniques hospitalières*, 1965, nr. 233, blz. 52; Brussel, 16-12-1957, J.T., 1957, 90 met noot Carlier L.
- (42) 19-2-1957, J.T. 1958, 129 met noot Ch. V.R.; Vgl. Cass. fr. 22-1-1957, J.T., 1957, 717 met noot Van Reepinghen C., Vgl. De Laet M., o.c., blz. 52.
- (42bis) 12-4-1965 (onuitgegeven).
- (43) Zie eveneens Rb. Brussel, 16-3-1957, *Jur. Comm. Bruxelles* 1957, 203.
- (44) Vgl. Van Reepinghen, o.c., blz. 113-114 en de aldaar aangehaalde citaten; en noot onder Cass. fr. 22-1-1957, J.T., 1957, 718; Legros R., o.c., blz. 870; De Laet M., o.c., 52; Rijckmans X., — Zwick J., o.c.
- (45) Het Franse hof van Beroep te Rennes ging zo ver te oordelen: « Le médecin ne peut délivrer à un tiers, sans le consentement du malade, un certificat sur l'état de celui-ci, même s'il a été appelé à la soigner de commun accord avec ce tiers (22-4-1890, Pas., 1900, IV, 54); Vgl. Vordering Procureur-Generaal te Gent, Gent (Kamer van Inbeschuldigingstelling), 28-1-1965 (onuitgegeven).
- (46) Van Reepinghen C., o.c., blz. 100-101 en de aldaar geciteerde auteurs.
- (47) Legros R., o.c., blz. 872.
- (48) Brussel, 26-10-1960, J.T., 1961, 316; zie eveneens Rijckmans X., Zwick J. o.c., blz. 155; De Raeymaecker P., o.c., blz. 11; Vermeersch J., o.c., blz. 1249.
- (49) 11-2-1898, Pas., 1902, III, 194.
- (50) Van Reepinghen C., o.c., 101; Rijckmans X., — Zwick J., o.c., 154, Vgl. De Raeymaecker P., o.c., blz. 11.
- (51) In bepaalde gevallen zal de geneesheer gehouden zijn als deskundige op te treden (R.P.D.B., Expert-Expertise, t.V., nr. 158) alzo wanneer het gaat om een geweldadige dood of een dood waarvan de oorzaak onbekend en verdacht is (art. 44 Wetboek van Strafvordering; Vgl. eveneens art. 44bis van hetzelfde wetboek (wet van 15-4-1958) en het K.B. nr. 397 van 10 juni 1959 betreffende het verrichten van een bloedproef ten einde vaststellingen te doen omtrent de staat van dronkenschap van de vermoedelijke dader of slachtoffer van het misdrijf. Vgl. De Robert L., Dumont G., « Le secret médical dans les relations du médecin expert et du médecin traitant », *La presse médicale*, (Paris), 1962, blz. 791-793. Julien G., « Peut-on admettre un secret partagé en Médecine du Travail », *Archives des maladies professionnelles, de médecine du travail et de sécurité sociale* (Paris), 1963, blz. 367-370.
- (52) Van Reepinghen C., o.c., blz. 113; vgl. Gent (Kamer van Inbeschuldigingstelling) 12-4-1965 (onuitgegeven). Het ging om mededeling van het volledig medisch dossier aan een geneesheer-raadgever van een verzekeringsmaatschappij.
- (53) Rb. Liège, 27-10-1938, Pas., 1939, III, 45.
- (54) De Laet M., o.c., blz. 51-52.
- (55) Charles R., *Rev. Dr. Pén.*, 1955-56, blz. 742; Philonenko, *idem*; Maréchal A., *idem*; Vgl. Van Reepinghen C., o.c., blz. 113; Legros A., o.c., blz. 872.
- (56) Verstraete J., « Gerechtelijke onderzoeken ten laste van geneesheren. Grenzen van de onschendbaarheid van hun beroepsgeheim », *Rechtskundig tijdschrift van België*, 1957, 253-265; Maréchal A., o.c., blz. 82-83.
- (57) Brussel, 20-3-1953; 28-5-1954; Corr. Antwerpen, 24-3-1955;

Brussel, 9-11-1955; Corr. Antwerpen 16-11-1956, aangehaald door Verstraete J.

(58) Verstraete J., o.c., blz. 265.

(59) « De aangifte van geboorten worden binnen de drie dagen na de bevalling, de zaterdagen, zondagen en wettelijke feestdagen niet medegerekend, gedaan aan de plaatselijke ambtenaar van de burgerlijke stand: het kind wordt hen vertoond » (art. 55 B.W.).

« De geboorte van het kind wordt aangegeven door de vader of, bij gebreke van de vader, door de doctoren in de geneeskunde of de heelkunde, vroedvrouwen, officieren van gezondheid of andere personen die bij de bevalling tegenwoordig zijn geweest; en als de moeder buiten haar woning bevalt, door de persoon te wiens huize zij bevallen is.

De akte van geboorte wordt dadelijk opgemaakt in tegenwoordigheid van twee getuigen » (art. 56 B.W.).

« De akte van geboorte vermeldt de dag, het uur en de plaats van geboorte, het geslacht van het kind en de voornamen die aan het kind worden gegeven, de voornamen, de naam, het beroep en de woonplaats van de ouders, alsook die van die getuigen » (art. 57 B.W.).

« Hij die een bevalling bijwoont en de aangifte niet doet zoals bij de artikelen 55, 56 en 57 van het Burgerlijk Wetboek is voorgeschreven, wordt gestraft met gevangenisstraf van acht dagen tot drie maanden en met geldboete van zesentwintig tot tweehonderd frank en met een van die straffen elkeen » (art. 361 S.W.).

De verplichting om aangifte te doen rust aldus subsidiair op de geneesheer in de volgende gevallen:

1) de bevalling geschiedt in de woonplaats van de moeder en de wettelijke vader is afwezig of in de onmogelijkheid de geboorte aan te geven;

2) de bevalling geschiedt bij een derde, die echter niet aanwezig is bij de geboorte.

Indien het een overspelig kind betreft of een kind dat in bloedschande is verwekt mag men nooit de overspelige of de bloedschandige afstamming vermelden (art. 335 en 342 B.W.). Indien het een natuurlijk kind betreft moet de naam van de moeder worden aangegeven (Gent, 9-8-1853; Pas., 1853, II, 282); Cass. 14-11-1853, Pas. 1854, I, 10; Brussel, 3-6-1855, Pas., 1855, II, 242; Gent, 7-6-1855, Pas., 1856, II, 70; Cass. 10-7-1855, Pas., 1855, I, 303; Gent, 12-12-1855, B.J., 1856, 75; Corr. Dinant, 30-11-1886, Pas., 1887, III, 198).

Aangifte van geboorte dient te geschieden wanneer het een vrucht betreft die na een dracht van 180 dagen uit de schoot der moeder verlost wordt, zelfs indien het een doodgeborene betreft.

De geneesheer is niet verplicht een overlijden aan te geven. Volgens art. 72 B.W. is de ambtenaar van de Burgerlijke Stand gehouden zich naar de overledene te begeven om zich van het overlijden te vergewissen. In feite wordt dit overgelaten aan de geneesheer van de Burgerlijke Stand, hetzij in de gemeenten, waar geen geneesheer van de Burgerlijke Stand aangesteld is, aan de behandelende geneesheer die na het overlijden door de familie ontboden wordt. Dit attest blijkt a contrario (art. 81) noodzakelijk te zijn om een verlof tot teraardebestelling van de ambtenaar van de Burgerlijke Stand te kunnen bekomen. Daaruit volgt dat slechts vermeldingen als « natuurlijke dood » of « accidentele dood » aanvaardbaar zijn.

In geval van overlijden in militaire of burgerlijke ziekenhuizen of in andere openbare inrichtingen, zijn de oversten, bestuurders, beheerders gehouden daarvan binnen de vierentwintig uren kennis te geven aan de ambtenaar van de Burgerlijke Stand...

Bovendien worden in die ziekenhuizen en inrichtingen registers gehouden voor het inschrijven van die verklaringen en die inlichtingen... » (art. 80 B.W.).

« Zijn er tekens of aanwijzingen van een gewelddadige dood of andere omstandigheden die zulks laten vermoeden, dan mag de teraardebestelling eerst geschieden nadat een officier van politie, bijgestaan door een doctor in de geneeskunde of de heelkunde, een proces-verbaal heeft opgemaakt van de staat van het lijk en van de daarop betrekking hebbende omstandigheden... » (art. 81 B.W.).

(60) Voor een opsomming zie Legros R., o.c., blz. 864; Rijckmans X., Zwick J., o.c., blz. 147-48; Moraal en geneeskunde (Geneeskundige Deontologie). Naar de colleges van Prof. Dr. M. Renaer, Leuven, z.d., blz. 59-67.

(61) Artikel 44 van het K.B. van 31 mei 1885 en artikel 22 van de wet van 12 maart 1818.

(62) Rijckmans X., Zwick J., o.c., blz. 88; vgl. De Groot K., « Administratief en juridisch standpunt. Aangifte van ongevallen bij het Parket en mededelingen aan de pers. Beroepsgeheim », Het Belgisch Ziekenhuis, 1962, nr. 40, blz. 28 en aldaar aangehaalde auteurs; De Raeymaeker F., o.c., blz. 7; Vermeersch J., o.c., kol. 1246.

(63) 30-11-1963, J.T., 1964, 264; vgl. Corr. Charleroi; 16-5-1963, J.T., 1963, 472.

(64) De Groodt K., idem.

(65) Rijckmans X., - Zwick J., o.c., blz. 88.

(66) Vgl. Cass., 23-6-1958, Arresten van het Hof van Cassatie, 1958, 856.

(67) Corr. Charleroi, 16-5-1963, J.T., 1963, 472.

(68) 30-11-1963, J.T., 1964, 264. Tegen dit arrest werd een voorziening tot verbreking ingeleid bij het Hof van Cassatie. (J.T., 265) door het Openbaar Ministerie. Zie eveneens Rijckmans X., - Zwick J., o.c., blz. 142; Marechal A., o.c., blz. 78; Van Reepinghen C., o.c., 107-109.

(69) In geval van mishandeling van kinderen aanvaardt men de aangifte omdat de ouders aan hun plichten zijn tekort gekomen en in dit geval de verzekering van de uitvoering van deze plichten toekomt aan de overheid (Vgl. Rijckmans X., - Zwick J., o.c., blz. 143; Marechal A., o.c., 77; Van Reepinghen C., o.c., 111).

(70) Vgl. De Groodt K., o.c., 29.

(71) Idem.

(72) Vgl. De Raeymaeker G., o.c., blz. 7.

(73) Het weze trouwens herhaald dat dit artikel geen sanctiëering bevat.

(74) De Groodt K., o.c., blz. 28; vgl. Bosman L., Stine L., o.c., blz. 55; Heger-Gilbert, Déontologie médicale, 2e éd., Bruxelles, 1946, blz. 178.

(75) Idem.

(76) Cass., 22-3-1926, Pas. 1926, 318; Cass. 15-3-1948, Pas., 1948, I, 169.

(77) Art. 80 Wetboek van Strafvordering; art. 263 Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging.

(78) Idem.

(79) Verslag Haus, J.J., aangehaald bij Nijpels, o.c., blz. 273; Rijckmans X., - Zwick J., o.c., blz. 148.

(80) Legros R., o.c., blz. 866; zie boven blz. 29; Vgl. Cass. 23-6-1958, Arresten van het Hof van Cassatie, 1958, 856; Charlier L., noot bij gemeld arrest, J.T., 1958, blz. 599 en de aldaar geciteerde auteurs en rechtspraak.

(81) 23-6-1958, Ibidem.

(82) 16-12-1957, J.T., 1958, blz. 90 met noot Carlier L.

(83) Vgl. Carlier L., idem.

(84) Zie boven blz. 40; zie eveneens De Raeymaeker P., o.c., blz. 7.

(85) Naar de titel van het aangehaalde werk van Hazewinkel-Suringa D.

(86) Vgl. o.m. Legros R., o.c., blz. 870.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 8 oktober 1964.

Voorzitter: M. Vandermersch.

Raadshere-verslaggever: M. Louveaux.

Procureur-generaal: M. Hayoit de Termicourt.

Advocaten: Mrs. Demeur en Bayart.

Echtscheiding. — Echtgenoten van vreemde nationaliteit. — Wet van 27 juni 1960 en art. 2 B.W. — Echtscheidingsgronden die van vóór de wet van 1960 dagtekenen. — Te volgen procedure. — Gronden tot echtscheiding. — Voorwaarden.

Art. 2 B.W. zou alleen dan de toepassing van de wet van 27 juli 1960 kunnen beletten, indien een der partijen, Nederlandse, verweerster in het geding tot echtscheiding, vóór de inwerkingtreding van deze wet een verkregen recht had dat de ontbinding van haar

huwelijk uitsluitend door de Nederlandse wet zou worden beheerst. De omstandigheid dat het door haar aangegane huwelijk en de haar ten laste gelegde grove beledigingen van vóór deze inwerkingtreding dagtekenen, heeft haar niet het recht verleend het wetsconflict, ontstaan door de rechtsvordering tot echtscheiding, ten voordele van de Nederlandse wet te doen beslissen.

De echtscheidingsprocedure voor de Belgische rechter is onderworpen aan de Belgische wet.

De woorden « gronden tot echtscheiding » in art. 3 van de wet van 27 juni 1960 slaan niet alleen op de vermelding van de gronden tot echtscheiding, maar ook op de voorwaarden die vereist zijn opdat zij tot grondslag voor de rechtsvordering tot echtscheiding kunnen dienen.

Van Kleef t/ Joachim.

Gelet op het bestreden arrest, op 30 april 1963 gewezen door het Hof van Beroep te Luik;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 2 en 3, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek, 1 en 3 van de wet van 27 juni 1960 op de toelaatbaarheid van de echtscheiding wanneer ten minste één van de echtgenoten vreemdeling is en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest op grond van de artikelen 1 en 3 van de wet van 27 juni 1960 de echtscheiding toestaat tegen eiseres, omdat deze in 1954 en 1955 met een Amerikaans onderdaan betrekkingen heeft gehad die een beledigend karakter voor verweerder vertoonden,

terwijl de wetgever aan de aangehaalde bepalingen van de wet van 1960 geen terugwerkende kracht heeft verleend en deze derhalve niet toepasselijk zijn op de als echtscheidingsgrond ingeroepen feiten die zich in de loop van de vroegere jaren hadden voorgedaan en trouwens niet hadden voortgeduurd tot op het tijdstip waarop die zelfde wettelijke bepalingen in werking waren getreden;

Overwegende dat uit de stukken die aan het Hof regelmatig zijn voorgelegd, blijkt dat verweerder, van Luxemburgse nationaliteit, tegen eiseres, van Nederlandse nationaliteit, op grond van de wet van 27 juni 1960, een rechtsvordering tot echtscheiding heeft ingesteld wegens feiten die een grove belediging uitmaken en gepleegd zijn van juli 1954 tot januari 1955, en dat deze grond tot echtscheiding door de Nederlandse wet niet wordt toegelaten;

Overwegende dat de artikelen 1 en 3 van de wet van 27 juni 1960 internationaal-privaatrechtelijke bepalingen zijn die voor echtgenoten van vreemde nationaliteit bepalen welke wet de echtscheiding op grond van bepaalde feiten beheerst en door de Belgische rechter moet worden toegepast;

Overwegende dat artikel 2 van het Burgerlijk Wetboek de toepassing van de wet van 27 juni 1960 alleen dan zou kunnen beletten, indien eiseres vóór de inwerkingtreding van deze wet een verkregen recht had dat de ontbinding van haar huwelijk uitsluitend door de Nederlandse wet zou worden beheerst;

Overwegende dat de omstandigheid dat het door eiseres aangegane huwelijk en de haar ten laste gelegde grove beledigingen van vóór deze inwerkingtreding dagtekenen, haar niet het recht heeft verleend dat het wetsconflict, ontstaan door verweerders rechtsvordering tot echtscheiding, beslist wordt ten voordele van de Nederlandse wet;

Dat het middel naar recht faalt;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 3, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek, 1 en 3 van de wet van 27 juni 1960 op de toelaatbaarheid van de echtscheiding wanneer ten minste een van de echtgenoten een vreemdeling is, doordat, *eerste onderdeel*, (schending van alle voornoemde bepalingen) het bestreden arrest geweigerd heeft in overweging te nemen de opschortende exceptie, door eiseres afgeleid uit artikel 268 van het Nederlandse Burgerlijk Wetboek, luidens hetwelk de man die een rechtsvordering tot echtscheiding instelt een uitkering tot onderhoud aan de vrouw is verschuldigd en verplicht is die gedurende het rechtsgeding te voldoen, en zulks op grond dat «de oplossing, door deze wetgeving (de Belgische wet van 27 juni 1960) aan het conflict van de nationale wetten gegeven, de wet van de verwerende partij in de echtscheidingszaak met betrekking tot de toelaatbaarheid van de echtscheiding wegens een bepaalde oorzaak opzettelijk verwaarloost en uitsluitend naar de Belgische wet verwijst voor

de bepaling van de echtscheidingsgronden», en, *tweede onderdeel*, schending van alle in het middel aangehaalde bepalingen) het bestreden arrest om dezelfde reden geweigerd heeft de exceptie van niet-ontvankelijkheid in overweging te nemen die eiseres uit artikel 290 van het Nederlandse Burgerlijk Wetboek had afgeleid, luidens hetwelk de echtgenoot die een rechtsvordering tot scheiding van tafel en bed heeft ingesteld, niet ontvankelijk is uit hoofde van dezelfde oorzaak echtscheiding te vragen, terwijl de staat en de bekwaamheid van de vreemde personen beïncerst worden door hun nationale wet en terwijl, als de wet van 1960 afwijkt van deze regel met betrekking tot de «toelaatbaarheid» en de gronden tot echtscheiding wanneer ten minste een van de partijen een vreemdeling is, zij niet afgeweken is van het beginsel van de cumulatieve toepassing van de twee wetten betreffende het persoonlijk statuut van de echtgenoten ten aanzien van de «excepties», «de gronden van niet-ontvankelijkheid» en andere waarborgen, zoals die welke door eiseres zijn ingeroepen;

Over het eerste onderdeel:

Overwegende dat een opschortende exceptie enkel tot de rechtspleging behoort;

Overwegende dat de echtscheidingsprocedure vóór de Belgische rechter onderworpen is aan de Belgische wet;

Dat daaruit volgt dat, zelfs indien de becritiseerde reden verkeerd zou zijn, de bestreden beslissing wettelijk is en dat derhalve dit onderdeel van het middel niet ontvankelijk is wegens gemis van belang;

Over het tweede onderdeel:

Overwegende weliswaar dat luidens artikel 290 van het Nederlandse Burgerlijk Wetboek de echtgenoot die een rechtsvordering tot scheiding van tafel en bed heeft ingesteld, niet ontvankelijk is uit hoofde van dezelfde oorzaak echtscheiding te vragen;

Maar overwegende dat uit de vergelijking van de artikelen 1 en 3 van de wet van 27 juni 1960 blijkt dat het hof van beroep wettelijk heeft overwogen dat de woorden «gronden tot echtscheiding» in artikel 3 van deze wet niet alleen slaan op de vermelding van de gronden tot echtscheiding, maar ook op de voorwaarden die vereist zijn opdat zij tot grondslag voor de rechtsvordering tot echtscheiding kunnen dienen;

Dat dit onderdeel van het middel wettelijke grondslag mist;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiseres in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 30 april 1964.

Voorzitter: M. Vandermersch.

Raadsheer-verslaggever: M. Louveaux.

Procureur-generaal: M. Hayoit de Termicourt.

Advocaten: Mrs. Pirson en Bayart.

Echtscheiding. — Uitkering tot onderhoud. — Is uitvoeringsmodaliteit van de plicht tot hulpverlening van art. 212 B.W. tijdens de procedure. — Echtscheiding op hoofdeis van de vrouw toegestaan en overgeschreven. — Wedereis nog hangende. — Nog geen uitspraak mogelijk over uitkering op grond van

art. 301 B.W. — Maatregelen die de vrouw kan vragen.

De aan de vrouw tijdens een geding tot echtscheiding toegekende provisionele uitkering tot onderhoud is een uitvoeringsmodaliteit van de plicht tot hulpverlening die bij art. 212 B.W. aan elk van de echtgenoten is opgelegd; na de overschrijving van de echtscheiding die haar is toegestaan, kan zij dat artikel niet meer invoeren.

Ofschoon op grond van art. 268 B.W. de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg, rechtsprekende in kortgeding, na een eis tot echtscheiding en in iedere stand van het geding kennis neemt inzonderheid van een eis tot provisionele uitkering tot onderhoud die door een echtgenoot is ingediend in zijn voordeel, machtigt die wetsbepaling hem niet, evenmin als art. 259 B.W. de rechtbank machtigt, tot het toekennen van een uitkering tot onderhoud die geen uitvoeringsmodaliteit is van een bij de wet bepaalde verplichting.

Weliswaar kan de vrouw, na overschrijving van de echtscheiding die in haar voordeel is toegestaan, vóór de beslissing over de tegenvordering van de man niet verkrijgen dat einduitspraak wordt gedaan over de bij art. 301 B.W. bepaalde uitkering tot onderhoud, waarvan het karakter en de grondslag verschillen van die van de uitkering tot onderhoud die berust op de plicht tot hulpverlening tussen echtgenoten. Zij kan evenwel, om in haar onmiddellijke behoeften te voorzien, vorderen dat haar overeenkomstig art. 301 B.W. een provisionele uitkering wordt toegekend waarvan het bedrag, ingeval de tegenvordering toegewezen wordt, kan worden teruggevorderd op alle goederen van de vrouw, of nog dat haar een voorschot wordt toegekend op de goederen die haar moeten toekomen bij de vereffening van het huwelijksvermogensstelsel dat tussen de partijen bestond.

Jalon t/ Vanderlinden.

Gelet op het bestreden arrest, op 23 juni 1962 gewezen door het Hof van Beroep te Brussel;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 212 van het Burgerlijk Wetboek, zoals het voortvloeit uit artikel 1 van de wet van 30 april 1958, 266 bis, 268 en 301 van hetzelfde wetboek, en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest, na te hebben vastgesteld dat de verweerster het beschikkend gedeelte van het vonnis waarbij de echtscheiding ten nadele van de eiser is toegestaan, heeft doen overschrijven, terwijl deze zijn tegenvordering voortzette, en dat in zodanig geval, niettegenstaande de verbreking van de huwelijksband, geen einduitspraak inzake uitkering tot levensonderhoud kan worden gewezen, aangezien het lot ervan kan afhangen van de op de tegenvordering te wijzen beslissing, overweegt dat de voorlopige maatregelen, door de rechter in kortgeding genomen, gedurende het echtscheidingsproces, hun gevolgen moeten hebben «zolang dienaangaande geen einduitspraak kan worden gedaan», en dat die maatregelen niet kunnen vervallen door het feit alleen dat recht is gedaan op een van de twee rechtsvorderingen, verklaart dat «de eiser in hoger beroep (hier verweerster) terecht artikel 268, en niet artikel 212 van het Burgerlijk Wetboek inroept», voor recht zegt dat de eerstgenoemde bepaling «toepasselijk blijft in iedere stand van het geding, dit wil zeggen, zolang geen uitspraak is gedaan zowel over de tegenvordering als over de hoofdvordering tussen partijen», en dienten-

gevolge afwijzend beschikt op eisers vordering tot afschaffing van de provisionele uitkering tot onderhoud die de verweerster had gekregen op haar verzoekschrift tot echtscheiding, terwijl de omstandigheid dat de rechtbank geen einduitspraak kan doen over een punt waaromtrent een door de rechter in kortgeding bevolen voorlopige maatregel is genomen, nooit de handhaving van die maatregel na de overschrijving van de echtscheiding kan verantwoorden (schending van alle aangehaalde bepalingen), terwijl artikel 268 van het Burgerlijk Wetboek aan de rechter in kortgeding de bevoegdheid om voorlopige maatregelen betreffende de persoon van de echtgenoten te bevelen slechts tot op het tijdstip van de huwelijksontbinding heeft toegekend, en alleszins, aangezien de provisionele uitkering in het onderhavige geval aan de verweerster is toegekend op grond van haar rechtsvordering tegen de eiser, de voorlopige maatregel, die deze uitkering is, een einde moet nemen tegelijk met deze rechtsvordering (schending van alle aangehaalde bepalingen), terwijl ten slotte de eis tot betaling van een provisionele uitkering gedurende het echtscheidingsproces als enige oorzaak heeft de bij artikel 212 van het Burgerlijk Wetboek ingestelde verplichting tot hulpverlening en daar dit artikel niet meer van toepassing is vanaf de overschrijving van de eindbeslissing waarbij de echtscheiding op de eerste eis wordt toegestaan en daar de toepassingsvoorwaarden van artikel 301 van het Burgerlijk Wetboek niet vervuld zijn, artikel 268, dat geen speciale onderhoudsplicht inzake echtscheiding heeft ingevoerd, de toekenning of het behoud niet kan rechtvaardigen van een provisionele uitkering gedurende de procedure die hangende blijft na de echtscheiding (schending van alle aangehaalde bepalingen):

Overwegende dat uit het bestreden arrest blijkt dat een vonnis van de rechtbank van eerste aanleg te Brussel dd. 4 maart 1960, einduitspraak doende over de eis tot echtscheiding door verweerster op 28 mei 1958 ingediend, de echtscheiding ten nadele van de eiser heeft toegestaan, maar de uitspraak over diens tegenvordering tot echtscheiding heeft uitgesteld; en dat het beschikkende gedeelte van dit vonnis op 7 juli 1960 op verzoek van verweerster in de registers van de burgerlijke stand is overgeschreven;

Overwegende dat het arrest beslist dat, ofschoon na die overschrijving «de huwelijksband definitief verbroken is», het arrest van het hof van beroep, dat op 28 december 1958 gewezen is op het hoger beroep tegen een beschikking van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg en waarbij aan verweerster een provisionele uitkering tot onderhoud werd toegestaan overeenkomstig artikel 268 van het Burgerlijk Wetboek, voort zijn gevolgen heeft zolang geen uitspraak is gedaan op de tegenvordering van de eiser;

Dat het arrest die beslissing hierop steunt dat, ofschoon verweerster artikel 212 van het Burgerlijk Wetboek niet meer kan invoeren, zij beroep kan doen op artikel 268 van hetzelfde wetboek dat «haar een eventueel recht op uitkering tot onderhoud geeft in iedere stand van het geding» en dus tot op het tijdstip van de beslissing op de tegenvordering, aangezien er vóór die beslissing geen einduitspraak kan worden gedaan over de uitkering tot onderhoud;

Overwegende dat de op 29 december 1958 aan verweerster toegekende provisionele uitkering tot onderhoud een uitvoeringsmodaliteit was van de plicht tot hulpverlening die bij artikel 212 van het Burgerlijk Wetboek aan elk van de echtgenoten is opgelegd, en dat het bestreden arrest terecht beslist dat na overschrijving van het beschikkend gedeelte van het vonnis

van 4 maart 1960 waarbij de echtscheiding ten nadele van de eiser is toegestaan, de verweerster het genoemde artikel niet meer kon inroepen;

Overwegende echter dat, ofschoon op grond van artikel 268 van het Burgerlijk Wetboek de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg, rechtsprekende in kortgeding, na een eis tot echtscheiding en in iedere stand van het geding kennis neemt inzonderheid van een eis tot provisionele uitkering tot onderhoud die door een echtgenoot is ingediend in zijn voordeel, die wetsbepaling hem niet machtigt, evenmin als artikel 259 de rechtbank machtigt, tot het toekennen van een uitkering tot onderhoud die geen uitvoeringsmodaliteit is van een bij de wet bepaalde verplichting;

Overwegende weliswaar dat, vóór de beslissing over eisers tegenvordering, de verweerster die, krachtens de artikelen 264 tot 266 van het Burgerlijk Wetboek en op straffe van vervallen verklaard te zijn van het voordeel van het vonnis van 4 maart 1960, binnen een bepaalde termijn het beschikkend gedeelte van dit vonnis moest doen overschrijven, niet kon verkrijgen dat einduitspraak werd gedaan over de bij artikel 301 bepaalde uitkering tot onderhoud, waarvan het karakter en de grondslag verschillen van die van de uitkering tot onderhoud die berust op de plicht tot hulpverlening tussen echtgenoten;

Dat zij evenwel, om in haar onmiddellijke behoeften te voorzien, kon vorderen dat haar overeenkomstig artikel 301 een provisionele uitkering werd toegekend waarvan het bedrag, ingeval de tegenvordering toegevoegd wordt, kan worden teruggevorderd op alle goederen van de verweerster, of nog dat haar een voorschot werd toegekend op de goederen die haar moeten toekomen bij de vereffening van het huwelijksvermogensstelsel dat tussen de partijen was tot stand gebracht;

Overwegende echter dat uit geen enkele vaststelling van het bestreden arrest blijkt dat het hof van beroep zodanige vordering heeft willen toewijzen;

Dat het middel gegrond is;

Overwegende dat na de aanneming van het eerste middel het onderzoek van het tweede middel geen belang oplevert;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt de verweerster tot de kosten;

Verwijst de zaak naar het Hof van Beroep te Luik.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 30 april 1964.

Voorzitter : M. Vandermeresch.

Raadsheer-Verslaggever : M. Moriamé.

Procureur-generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Advokaten : Mrs. Van Rijn en Simont.

Echtscheiding. — Uitgesproken en overgeschreven ten voordele van een der echtgenoten. — Vordering van de andere echtgenoot nog hangende. — Wat kan de voorzitter nog bevelen ?

In beginsel kan de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg, rechtsprekende in kortgeding, krachtens art. 268 B.W. slechts kennis nemen van de voorlopige maatregelen die betrekking hebben op de per-

soon en de goederen, zowel van de partijen als van de gemeenschappelijke kinderen, tot op het ogenblik waarop het beschikkend gedeelte van de eindbeslissing waarbij de echtscheiding is toegestaan, is overgeschreven, of tot op het ogenblik waarop een eindbeslissing tot afwijzing van de eis tot echtscheiding in kracht van gewijsde is gegaan.

De strakheid van dit beginsel moet evenwel worden verzacht wanneer bij de rechter twee wederkerige vorderingen aanhangig zijn gemaakt en het over een ervan gewezen eindvonnis gevolgd is door de overschrijving, terwijl de andere rechtsovereenkomst nog steeds hangende blijft.

Al is in zodanig geval de huwelijksband verbroken en is de voorzitter in kortgeding derhalve niet meer bevoegd om voorlopige maatregelen te bevelen waarvan de grondslag in art. 212 B.W. te vinden is, toch kan hij krachtens art. 268bis verder kennis nemen van de voorlopige maatregelen betreffende de bewaaring van de gemeenschappelijke kinderen en de uitoefening van het recht van bezoek waarover geen einduitspraak ten gronde is kunnen geschieden, evenals van die welke noodzakelijk kunnen zijn wegens de voortbestaande hoofd- of tegenvordering.

Al bestaat sinds de ontbinding van het huwelijk de verplichting om op grond van art. 212bis een voorschot voor gerechtskosten te betalen niet meer, toch kan de voorzitter de vrouw die uit haar eigen middelen niet kan voorzien in de kosten van haar proces, machtigen een bepaald bedrag af te houden op de geblokkeerde fondsen van een gemeenschappelijke rekening van partijen bij een bank.

Alloin t./ Giraudon.

Gelet op het bestreden arrest, op 5 april 1963 gewezen door het Hof van Beroep te Brussel;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1101, 1107, 1134, 1319, 1320, 1322 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest de beschikking, waarvan beroep, bevestigd heeft op grond dat de rechtsvordering, van verweerster, in zover zij strekte tot afhouding van 20.000 frank als aanvullend voorschot voor gerechtskosten, ontvankelijk en gegrond was,

terwijl eiser, bij zijn in hoger beroep regelmatig genomen conclusies, tot vernietiging van de beschikking waarvan beroep concludeerde niet alleen wegens de niet-ontvankelijkheid van de eis van verweerster, maar ook en in de eerste plaats op grond dat de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg op 26 april 1962 niet meer bevoegd was om in kortgeding recht te spreken over een voorlopige maatregel ten behoeve van de partijen die sinds ongeveer drie jaar geen echtgenoot meer waren, dat de onbevoegdheid van de rechter tot kennisneming van een eis en de niet-ontvankelijkheid ervan verschillende begrippen zijn en dat derhalve het bestreden arrest, waar het de beschikking bevestigt op grond dat de eis van verweerster ontvankelijk en gegrond was, het tussen partijen tot stand gekomen gerechtelijk contract heeft geschonden (schending inzonderheid van de artikelen 1101, 1107 en 1134 van het Burgerlijk Wetboek), de bewijskracht van eisers conclusies in hoger beroep heeft miskend (schending inzonderheid van de artikelen 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet) en in elk geval op die conclusie niet heeft geantwoord (schending van artikel 97 van de Grondwet) :

Overwegende dat eiser onder de rubriek «Bevoegdheid en ontvankelijkheid van de eis» bij conclusies in

hoger beroep deed gelden dat de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg niet meer bevoegd was om op 26 april 1962 in kortgeding recht te spreken op een voorlopige maatregel ten behoeve van de partijen, omdat zij geen echtgenoot meer waren sinds 6 november 1959, op welke datum de ambtenaar van de burgerlijke stand in zijn registers het beschikgende gedeelte heeft overgeschreven van het eindarrest dat over de door eiser ingestelde tegenvordering tot echtscheiding was gewezen en de echtscheiding toestond ten nadele van verweerster;

Overwegende dat het bestreden arrest dienaangaande stelt dat «luidens artikel 268 van het Burgerlijk Wetboek de voorzitter, rechtsprekende in kortgeding, in iedere stand van het geding kennis neemt van de voorlopige maatregelen die betrekking hebben op de persoon en op de goederen van partijen gedurende een echtscheidingsproces; dat hetzelfde geldt voor het geval dat de huwelijksband verbroken is door de overschrijving in de registers van de burgerlijke stand van een eindbeslissing waarbij de echtscheiding ten voordele van een der partijen is toegestaan, terwijl een hoofd- of tegenvordering tot echtscheiding altijd hangende is tussen dezelfde partijen; dat de machtiging om op de gemeenschappelijke fondsen een afhouding te doen een van de voorlopige maatregelen is die bedoeld zijn bij artikel 268 van het Burgerlijk Wetboek»;

Overwegende dat om die redenen en zonder miskenning van de bewijskracht van eisers conclusies noch van de aard of de grenzen van het geschil dat zij opwerpen, het arrest op die conclusies passend antwoordt;

Dat het van weinig belang is dat het arrest door een terminologische vergissing aan een exceptie van onbevoegdheid de naam heeft gegeven van een grond van niet-ontvankelijkheid; dat immers de redenen die het arrest aanvoert, in werkelijkheid strekken tot rechtvaardiging van de bevoegdheid van de eerste rechter in de omstandigheden van de zaak en dat het beschikgende gedeelte ervan een bevestiging is van de beschikking waarvan beroep, waarbij de voorzitter in kortgeding zich uitdrukkelijk bevoegd heeft verklaard;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 264, 266bis en 268 van het Burgerlijk Wetboek, gewijzigd de eerste twee onderscheidenlijk bij de artikelen 1 van de wet van 20 juli 1962 en 7 van de wet van 14 december 1935, het derde bij de artikelen 7 van het koninklijk besluit nr. 239 van 7 februari 1936 en 3 van de wet van 30 april 1958, en uit de schending van artikel 97 van de Grondwet,

doordat om de rechtsvordering van de verweerster tot afhouding van 20.000 frank als aanvullende voorafnemings voor gerechtskosten ontvankelijk en gegrond te verklaren en diensgevolge de beschikking waarvan beroep te bevestigen, het bestreden arrest beslist dat de voorzitter, rechtsprekende in kortgeding, in iedere stand van het geding kennis neemt van de voorlopige maatregelen die betrekking hebben op de persoon en op de goederen van partijen gedurende een echtscheidingsproces, zelfs ingeval de huwelijksband verbroken is door de overschrijving in de registers van de burgerlijke stand van een eindbeslissing waarbij de echtscheiding in het voordeel van een der partijen is toegestaan, indien een hoofdvordering of tegenvordering tot echtscheiding hangende blijft tussen dezelfde partijen, dat de machtiging om op de gemeenschappelijke fondsen een afhouding te doen een voorlopige maatregel is zoals bedoeld bij artikel 268

van het Burgerlijk Wetboek en dat de verweerster stilzwijgend de gemeenschap had aanvaard binnen de bij artikel 1463 van het Burgerlijk Wetboek voorgeschreven termijn,

terwijl artikel 268 van het Burgerlijk Wetboek aan de voorzitter van de rechtbank, rechtsprekende in kortgeding, om kennis te nemen van de voorlopige maatregelen die betrekking hebben op de persoon en op de goederen van de partijen, slechts bevoegdheid verleent gedurende het echtscheidingsproces, dit wil zeggen totdat de eindbeslissing waarbij de echtscheiding is toegestaan, in de registers van de burgerlijke stand is overgeschreven, dat aangezien op dit ogenblik de huwelijksband definitief verbroken is, de uit het huwelijk voortvloeiende verplichtingen vervallen zodat de voorlopige maatregelen betreffende de personen en de goederen van de partijen geen grondslag meer hebben, en dat dit geldt zelfs wanneer na de verbreking van de huwelijksband ten voordele van een der partijen een hoofd- of tegenvordering tot echtscheiding hangende blijft tussen partijen, daar die vordering niet meer kan strekken tot de verbreking van de huwelijksband, wat reeds verkregen werd, en niet tot gevolg kan hebben het huwelijk tussen partijen in stand te houden;

Overwegende dat in beginsel de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg, rechtsprekende in kortgeding, krachtens artikel 268 van het Burgerlijk Wetboek slechts kennis kan nemen van de voorlopige maatregelen die betrekking hebben op de persoon en op de goederen, zowel van de partijen als van de gemeenschappelijke kinderen, tot op het ogenblik waarop het beschikgende gedeelte van het eindvonnis of eindarrest waarbij de echtscheiding is toegestaan, in de registers van de burgerlijke stand is overgeschreven, of tot op het ogenblik waarop een eindbeslissing tot afwijzing van de eis tot echtscheiding in kracht van gewijsde is gegaan;

Overwegende evenwel dat de strakheid van dit beginsel noodzakelijk moet worden verzacht wanneer, zoals in het onderhavig geval, bij de rechter in feitelijke aanleg twee wederkerige vordering tot echtscheiding aanhangig zijn gemaakt en het over een ervan gewezen eindvonnis of eindarrest gevolgd is door de overschrijving in de registers van de burgerlijke stand zoals voorgeschreven bij artikel 264 van het Burgerlijk Wetboek, terwijl de andere rechtsvordering nog steeds hangende blijft;

Dat zo in zodanig geval de huwelijksband verbroken is en de voorzitter in kortgeding derhalve niet meer bevoegd is om voorlopige maatregelen te bevelen waarvan de grondslag in artikel 212 van het Burgerlijk Wetboek te vinden is, hij niettemin krachtens artikel 268 voort kennis kan nemen van de voorlopige maatregelen betreffende de bewaring der gemeenschappelijke kinderen en de uitoefening van het recht van bezoek waarover geen einduitspraak ten gronde is kunnen geschieden, evenals van die welke noodzakelijk kunnen zijn wegens de voortbestaande hoofd- of tegenvordering;

Dat in het bijzonder het bestreden arrest, zonder schending van een der in het middel aangehaalde wetsbepalingen, in het onderhavig geval bevestiging heeft gegeven aan de beschikking waarvan beroep waarbij de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg, rechtsprekende in kortgeding krachtens artikel 268 van het Burgerlijk Wetboek, na te hebben bepaald dat sinds de ontbinding van het huwelijk de verplichting om op grond van artikel 212 van het Burgerlijk Wetboek een voorschot voor gerechtskosten te betalen niet meer bestaat, de verweerster bij voorraad heeft gemachtigd, «daar zij uit haar eigen mid-

delen niet kan voorzien in de kosten van haar proces», om 20.000 frank af te houden op de geblokkeerde fondsen van een gemeenschappelijke rekening van partijen bij de Bank van de «Société Général de Belgique» te Gosselies;

Dat het middel wettelijke grondslag mist;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiser in de kosten.

RAAD VAN STATE

6e Kamer. — 25 maart 1965.

Voorzitter: M. Moureau.

Raadsleden: Mevr. Coyette en Mevr. Ciselet.

Substituut-auditeur-generaal: M. Haesaert.

Advocaat: Mr. Wolff.

Militair anciënniteitspensioen. — Bevoegdheid Raad van State. — Subjectief Recht.

De Raad van State zou noch de nietigverklaring van de bestreden dienstbrief, noch de afwijzing van het beroep kunnen uitspreken zonder zich tegelijk uit te spreken over de omvang van verzoekers rechten op zijn militair anciënniteitspensioen; ter zake zijn onderwerp en doel van de vordering tot nietigverklaring onafscheidelijk verbonden.

Tambeur t/ Belgische Staat (Minister van Financiën)).

Arrest nr. 11.140.

Overwegende dat verzoeker, die beroepsmilitair is, van 16 augustus 1928 tot 15 augustus 1931 dienst verricht heeft in Belgisch-Congo; dat hij op 1 augustus 1960 toegelaten is tot het pensioen wegens dienstanciënniteit; dat de Minister voor Afrikaanse Zaken in een nota van 29 maart 1961 aan de Minister van Financiën heeft laten weten, dat «Tambeur niet vast benoemd was» geweest en dat er dus geen opening van het recht » op pensioen of als zodanig geldende uitkering was » geweest, zodat zijn diensten voor tweemaal hun duur » mogen worden aangerekend»; dat verzoekers militair anciënniteitspensioen eerst is berekend op basis van tweemaal de duur van de in Afrika verrichte diensten; dat de tegenpartij evenwel bij dienstbrief van 12 juni 1964 aan verzoeker heeft laten weten dat zijn pensioen overeenkomstig artikel 23, § 1, van de wet van 2 augustus 1955 en de artikelen 2 en 3 van de wet van 2 augustus 1962, was herzien, dat zijn in de Kolonie verrichte diensten niet voor tweemaal hun duur mochten worden aangerekend omdat verzoeker «het recht » op het genot van die uitkering tot de leeftijd van vierenzestig jaar had verloren», en dat hij de Staat een som van 22.673 frank verschuldigd was;

Overwegende dat verzoeker de Raad van State vraagt:
«— het onderhavige verzoekschrift te ontvangen;
» — de nietigverklaring van de bestreden dienstbrief » uit te spreken op grond van artikel 9 van de wet » van 23 december 1946 houdende instelling van een » Raad van State;

» — te zeggen dat er grond is tot toepassing van art. 23, » par. 1, van de wet van 2 augustus 1955 zoals de wet » voorschrijft en niet zoals de Minister van Financiën » ze uitlegt;

» — de verzoeker voor de betaling van zijn pensioen in » zijn oorspronkelijke toestand te herstellen;

» — te constateren dat de bestreden beslissing verzoeker » ernstig benadeelt;

» — door het Ministerie van Financiën te doen terug- » betalen het op het onderhavige verzoekschrift gehe- » ven recht, dat van het slachtoffer gevorderd wordt » om hem in staat te stellen de herstelling te bekomen » van de door datzelfde Ministerie van Financiën » begane dwaling;

» — de ten onrechte afgehouden sommen aan verzoeker » te doen terugbetalen»;

Overwegende dat de tegenpartij tegen het verzoek een middel van niet ontvankelijkheid *ratione materiae* aanvoert; dat zij doet gelden dat dit verzoekschrift «duidelijk aantoonde dat het onderwerp van het beroep » is, de berekening van het militair anciënniteitspensioen » waarop de hr. Tambeur ontegenzeggelijk recht heeft, » een beroep dat alleen slaat op de omvang van dit » recht»; dat verzoeker antwoordt dat hij de Raad van State verzoekt te beslissen of artikel 23, § 1, van de wet van 2 augustus 1955 al dan niet op juiste wijze op hem wordt toegepast; dat hij in zijn laatste memorie in hoofdzaak doet gelden, dat het onderwerp van zijn verzoekschrift is, het aanklagen van een onwettige handeling, die hoegenaamd niet verantwoord is, die op een dwaling omtrent het recht of omtrent de feiten berust en die dus moet worden vernietigd, en dat het onderwerp niet met het doel van het verzoekschrift mag worden verward: te bekomen wat hem krachtens de wet toekomt;

Overwegende dat verzoeker zich beklaagt over een verkeerde uitlegging of over een verkeerde toepassing van de wetgeving op de militaire anciënniteitspensioenen; dat hij bij de Raad van State geen beslissing van de tegenpartij aanklaagt waardoor zijn administratieve toestand ten opzichte van die wetgeving en zijn daaruit ontstane rechten gewijzigd werden of hadden kunnen worden; dat de dienstbrief van 12 juni 1964 geen rechten kan wijzigen, die rechtstreeks uit de wet volgen en die voor verzoeker definitief waren vastgesteld op het tijdstip dat hij in ruste werd gesteld;

Overwegende dat de Raad van State noch de nietigverklaring van de bestreden dienstbrief, noch de afwijzing van het beroep zou kunnen uitspreken zonder zich tegelijk uit te spreken over de omvang van verzoekers rechten op zijn militair anciënniteitspensioen; dat, ter zake, onderwerp en doel van de vordering tot nietigverklaring onafscheidelijk verbonden zijn; dat die betwisting, waarmee de onderscheiden in het verzoekschrift vervatte eisen samenhangen, buiten de bevoegdheid van de Raad van State valt, behalve dan wat de kosten betreft;

Overwegende dat de kosten van het onderhavige geding ten laste van verzoeker moeten worden gelaten,

Besluit:

Artikel 1. — Het beroep is verworpen.

Artikel 2. — De kosten, bepaald op 750 frank, komen ten laste van verzoeker.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

16e Kamer. — 16 juni 1965.

Voorzitter: M. Schuermans.

Raadsheren: M.M. Screvens en Vroomans.

Advocaat-generaal: M. Smets.

Advocaten: Mrs. Van Herck, Chr. Vanderveeren,
L'Hermine-Goossens, Coens, Vastersavendts, De Caluwé
en Van Doorslaere.

Burgerlijke vordering. — Ontvankelijkheid. — Causaal verband tussen schade en misdrijf.

Opdat de burgerlijke vorderingen ontvankelijk zouden zijn is het niet noodzakelijk dat een causaal verband zou bestaan tussen de beweerde schade en al de elementen van het misdrijf, noch dat het bestaan van deze schade een van de bestanddelen van het misdrijf zou zijn, doch volstaat het dat de schade het gevolg is van het delictueel feit uit hoofde van hetwelk de vervolgingen plaats grijpen.

Suvée A., De Noordstar en Boerhaave N.V., Luyck H.,
De Belgische Lloyd N.V. en Michiels A. t./ V. I. Léon.

Overwegende dat het beroep ingesteld door V.I. Léon regelmatig is naar vorm en tijd;

Dat dit beroep beperkt is tot de burgerlijke schikkingen van het vonnis;

Overwegende dat de incidentele beroepen van de burgerlijke partijen Suvée André, N.V. De Noordstar en Boerhaave, Luyck-Bourré en Michiels André, insgelijks naar behoren zijn tussengekomen;

Overwegende dat er geen enkel verhaal gericht werd tegen de beslissing van de eerste rechter waardoor betichte strafrechterlijk veroordeeld werd uit hoofde van inbreuken op artikelen 418, 419 en 420 van het strafwetboek;

Dat aldus definitief beslist werd dat de ontploffing die zich op 16 februari 1964 voorgedaan heeft veroorzaakt werd bij gebrek aan vooruitzicht of voorzorg in hoofde van V.I. Léon;

Overwegende dat bedoeld gebrek aan vooruitzicht of voorzorg dat aan de grond ligt van de te zijnen laste weerhouden misdrijven, tegelijkertijd en ondeelbaar, schade aan personen (korporele schade) en aan zaken (materiële schade) veroorzaakt heeft;

Overwegende dat V.I. Léon te vergeefs staande houdt dat de burgerlijke vorderingen van de drie burgerlijke partijen die slechts materiële schade hebben ondergaan niet ontvankelijk zouden zijn;

Dat zijn bewering dat, wat de twee andere burgerlijke partijen betreft, er geen causaal verband zou bestaan tussen de weerhouden betichtingen en de eisen wegens materiële schade niet doeltreffend is;

Overwegend inderdaad dat de onderscheidene schade door hetzelfde delictueel feit veroorzaakt werd;

Dat de burgerlijke vorderingen strekkende tot de herstelling van de materiële schade welke door dit feit veroorzaakt werd ontvankelijk zijn, zelfs indien de weerhouden misdrijven slechts een der gevolgen zijn van de enige oorzaak die tegelijkertijd korporele en materiële schade hebben veroorzaakt;

Overwegende dat het ter zake niet gaat om te weten of een andere kwalificatie der feiten al dan niet mogelijk was, doch of het delictueel feit, dat aan de grond van de betichtingen ligt, uit hoofde van dewelke vervolgingen ingesteld werden, de door de burgerlijke partijen gevorderde schade al dan niet heeft kunnen veroorzaken;

Dat al de overwegingen betreffende de kwalificatie derhalve zonder nut zijn;

Overwegende dat opdat de burgerlijke vorderingen ontvankelijk zouden zijn het niet noodzakelijk is dat een causaal verband zou bestaan tussen de beweerde schade en al de elementen van het misdrijf, noch dat het bestaan van deze schade een van de bestanddelen van het misdrijf zou zijn, doch dat het volstaat dat de schade het gevolg is van het delictueel feit uit hoofde van hetwelk de vervolgingen plaats grijpen (Cass. 8 februari 1961, Revue crit. jurispr. belge, 1961, blz. 641 met de nota door de eerste rechter aangehaald);

Dat deze regel uit artikelen 3 en 4 van de wet van 17 april 1878 voortvloeit waarin, met het oog op de vereenvoudiging van de rechtspleging, hij voorzien werd om de vervolging van de burgerlijke vordering in haar geheel aan de strafrechter te onderwerpen zodra deze vordering haar oorsprong vindt in een misdrijf en de openbare vordering in verband met dit misdrijf voor de strafrechter aanhangig wordt gemaakt.

Overwegende dat waar V.I. de rechtspraak van het Hof van Cassatie in verband met artikelen 3 en 4 van de wet van 17 april 1878 door eenvoudige « praktische en billijkheidsregelen » wil verklaren, zulks met de werkelijkheid niet overeenstemt;

Dat de « motieven van billijkheid » door V. I. ingeroepen om de ontvankelijkheid van de burgerlijke eisen te betwisten om reden dat hij zijn verzekeraar niet ter zake kan roepen derhalve van alle grond ontbloot zijn;

Dat daarenboven de rechten van V.I. tegenover zijn verzekeraar onaangetast blijven, zelfs indien hij deze laatste voor de strafrechter ter zake niet kan roepen, daar het niet gaat om een vordering gericht tegen een betichte en dus bij de openbare vordering gevoegd;

Dat de verwijzing naar de wet van 1 juli 1956 destmeer van grond ontbloot is dat de door V. I. betwiste principes reeds lang voor deze wet in de hiervoren vermelde zin toegepast werden (Cass. 23 januari 1922, Pas. 1922, I, 139; 5 januari 1925, Pas 1925, I, 95; 17 september 1936, Pas 1936, I, 358; 15 januari 1940, Pas 1940, I, 14; 10 oktober 1949, Pas 1950, I, 71);

Overwegende dat zelfs indien de meeste beslissingen waarin deze principes toegepast werden verkeersongevallen betreffen, zulks niet wegneemt dat het vraagstuk zich veel algemener gesteld heeft vooral in gevallen waarin de vervolgingen op artikelen 418 à 420 van het strafwetboek gegrond waren, zodat het zonder enig belang is dat een inbreuk op de wegcode tegelijkertijd al dan niet gepleegd werd, daar de vervolging op grond van deze inbreuk niet gebeurde en de ontvankelijk verklaarde burgerlijke vorderingen er dus niet konden worden op gegrond;

Overwegende dienvolgens dat er geen enkele reden voorhanden is om aan het causaal verband tussen schade en misdrijf een andere betekenis te geven dan deze die door de eerste rechter aangenomen werd en hiervoren uiteengezet werd;

Dat de eenvoudige aanhaling van de « Franse rechtspraak » en van het « begrip inbreuk en rechtstreekse schade » hieraan niets verandert;

Overwegende dat het evenmin voorkomt dat de hiervoren vermelde principes niet toepasselijk zouden zijn op de rechtstreekse dagvaarding en dat betichte hieromtrent bij loutere beweringen blijft;

Dat daarenboven al de regels toepasselijk op het inbeweging-brengen van de openbare vordering niet noodzakelijkerwijze dezelfde zijn als deze die toelaten de burgerlijke eis te voegen bij een openbare vordering die reeds voor de strafrechter aanhangig is (zie o.m. wat de officieren van gerechtelijke politie betreft,

J. Simon, « Précis de procédure pénale », uittreksel van Répertoire pratique du droit belge, deel X, nr. 13);

.....
Het overige, over de burgerlijke belangen.

Om deze redenen :

Het Hof,
Rechtoende op tegenspraak, binnen de perken van de beroepen;

Alle andere, meeromvattende of strijdige besluiten verwerpende als ongegrond;

Gezien artikelen :

211 van het wetboek van strafvordering; 24 der wet van 15 juni 1935; 3 der wet van 17 april 1878; alsook de wetsbepalingen aangehaald in het bestreden vonnis;

ter zitting door de Heer Voorzitter aangeduid;

Ontvangt het beroep en de incidentele beroepen;

Bevestigt het bestreden vonnis;

.....
Verwijst V.I. Léon in al de kosten van beroep.

NOOT : Er is voorziening in cassatie tegen dit arrest.

RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG TE BRUGGE

2de Kamer. — 13 februari 1965.

Voorzitter : M. Fraeys.

Rechters : M.M. Desmet en De Nijs.

Advocaten : Mrs. Bouciqué loco Debra en Felix.

Arbeidsongevallen. — Weg van het werk. — Gerechvaardigde onderbreking.

Als de arbeider, na het beëindigen van het werk, samenvallend met het einde van de arbeidsweek, eerst nog een 20-tal minuten besteedt aan het opladen van het materiaal, vervolgens op uitnodiging van de werkgever op diens kosten samen met andere arbeiders in een herberg een glas bier drinkt en zijn boterhammen opeet, wat door partijen als een rechtmatig oponthoud wordt erkend, tenslotte in de herberg, onder verbruik van twee-drie glazen bier, met de andere arbeiders wacht totdat dezen door de neef van de werkgever met de wagen worden thuisgebracht, en dan, terwijl hij tegelijkertijd met hen vertrekkend op zijn bromfiets huiswaarts rijdt, het slachtoffer wordt van een ongeval, is dit te beschouwen als een ongeval op de weg van het werk. Daar in de gegeven omstandigheden elke arbeider collectief kiest, denkt, reageert en handelt, met als psychologische ondergrond de niet denkbeeldige vrees dat hij, als hij anders doet dan de groep, de waardering en de kameraadschap van zijn medearbeiders zal verliezen, komt de laatste onderbreking als gerechtvaardigd voor.

N.V. Mercator t./ Knockaert.

Gezien, in vorm en regelmatige uitgifte ervan, het tussenvonnissen door deze rechtbank verleend op 16 maart 1963, op tegenspraak, het hoger beroep ontvangend en vooraleer ten gronde te oordelen, geïntimeerde machtigend het bewijs te leveren door alle rechtsmiddelen, getuigen inbegrepen, van de feiten in het tussenvonnissen omschreven, tegenbewijs dezer feiten aan appellante voorbehouden;

Gezien de overige stukken der rechtspleging, en meer bepaald de processen-verbaal van enkwest en tegen-

enkwest gehouden door de aangestelde rechter-commissaris Roger De Smet en de heer rechter Louis Denys, daartoe aangesteld bij wettig belet van de aangestelde rechter-commissaris;

Gezien de besluiten van partijen, die gehoord werden in de mondelinge ontwikkeling ervan ter openbare terechtzitting, bij monde van hun onderscheiden raadslieden, nl. Mter Boucique, loco Mter Breba M., voor appellante en Mter J. Felix, voor geïntimeerde;

Gelet op artikel 2 en 24 der wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken;

Overwegende dat partijen er over akkoord gaan dat na het beëindigen van het effectief werk om 17 uur, de duur van de uitvoering van het arbeidscontract met een 15 à 20-tal minuten verlegd werd, welke door geïntimeerde en zijn werkmakkers werd besteed aan het opladen van het werkalaam en -materiaal; dat appellante ook het karakter van rechtmatigheid niet betwist van het oponthoud van geïntimeerde in het café, gedurende een 40-tal minuten, om zijn boterhammen op te eten en het glas bier te verbruiken dat hem en ook aan zijn werkmakkers door de werkgever was aangeboden;

Overwegende dat appellante stelt dat vanaf 17.55 à 18 uur, de weg van het werk, niet meer als normale weg van het werk voorkomt, daar hij, in de tijd vanaf 17.500 à 18 uur op onrechtmatige wijze werd onderbroken, besteed zijnde aan het zich bedrinken;

Overwegende dat geïntimeerde wel toegeeft dat het verder oponthoud in het café vanaf 17.55 à 18 uur tot rond 18.30 à 18.45 uur, niet strikt noodzakelijk was, maar toch als gewettigd voorkomt;

Overwegende dat voor het vormen van zijn oordeel omtrent het al of niet gewettigd karakter van het oponthoud van geïntimeerde in het café vanaf 17.40 (17.45) tot ongeveer 18.30 uur, de rechtbank zich moet laten leiden door de feitelijke omstandigheden die het cafébezoek hebben kunnen bepalen — in oorzaak of aanleiding — en ook door de elementen van feitelijke en psychologische aard die geïntimeerde hebben kunnen aanzetten, zijn verblijf in het café van 17.40 (17.45) tot 18.30 uur te verlengen;

Overwegende dat de direkte oorzaak of aanleiding van het cafébezoek gelegen is in het aanbod vanwege de werkgever aan zijn werkvolk, op zijn kosten een glas bier te verbruiken in het café, daar het werk op de werf te Mannekensvere beëindigd was, einde dat met het einde der arbeidsweek samenviel;

Overwegende dat geïntimeerde, na het eten van zijn boterhammen en het verbruiken van het aangeboden glas samengebleven is met zijn werkmakkers en met de neef van de werkgever, gelast om de andere arbeiders per camion naar huis te voeren, en terzelfdertijd als de anderen naar huis is vertrokken doch per bromfiets;

Overwegende dat de camionbestuurder, neef van de werkgever niet aangedrongen heeft bij de te vervoeren werklieden, om de terugweg vroeger aan te vangen;

Overwegende dat blijkt uit het oponthoud in het café van 17.55 à 18 uur tot 18.30 à 18.45 uur besteed werd aan spel, gesprek en rust, en ook wel aan drankverbruik, dit laatste echter binnen de normale perken (2 à 3 glazen bier, in de loop van drie kwartuur - één uur); dat niet blijkt dat geïntimeerde meer bier verbruikte dan zijn werkmakkers, die verklaarden een drietal glazen verbruikt te hebben; dat de verklaring van Geluwe, die door geen enkel element is bevestigd, niet van aard is dat besluit te ontzenuwen;

Overwegende dat in het licht van bovenstaande omstandigheden, het normaal voorkomt dat een arbeider, uitgenodigd door zijn werkgever met zijn andere

medearbeiders, na het werk, samenvallend met het einde der arbeidsweek, een glas bier gaat verbruiken in een herberg, na verbruik van dit glas bier, het gezelschap van zijn werkmakkers blijft delen tot wanneer in gezamenlijk overleg met de bestuurder van de camion, gelast de arbeiders thuis te brengen, aan het het cafébezoek een einde wordt gesteld, ongeacht of hij zelf al dan niet deel uitmaakt van de te vervoeren groep.

Overwegende dat niet uit het oog mag worden verloren dat in de gegeven omstandigheden der zaak, elke arbeider kollektief kiest, denkt, reageert en handelt, met als individuele psychologische ondergrond de niet-denkebeeldige schroom of vrees, ingeval hij op een andere wijze zou kiezen, denken, reageren, of handelen, dan de groep, hij de waardering achtend en kameraadschap van zijn werkmakkers zou kunnen verbeuren; dat de verklaringen van Delanghe en Van Outryve, door appellante in dit verband aangehaald, niet ernstig voorkomen, en niet dienend waar zij hun houding bepalen ten aanzien van een toestand waarin zij niet hebben verkeerd; dat deze verklaringen blijken ingegeven eerder door een gevoel van zelfoverschatting of misplaatste aanstellerij dan door een drang naar objectiviteit; dat het volstaat te verwijzen naar de houding die zij zelf, na het werk, hebben aangenomen; dat zij evengoed als geïntimeerde in het café zijn gebleven, en ook niet aangedrongen hebben bij de camion-bestuurder om eerder te vertrekken;

Overwegende dat de onderbreking van de weg van de arbeid, in den tijd, vanaf 17.40 (17.45) tot 18.30 uur (uur van vertrek uit het café) vanwege geïntimeerde, als gerechtvaardigd voorkomt; dat aldus het ongeval op de normale weg van het werk aan geïntimeerde is overkomen en te wijten is aan een risico inhaerent aan deze weg.

Om deze redenen :

De rechtbank, wijzende op tegenspraak en in graad van beroep;

Verklaart het hoger beroep ongegrond. Bevestigt het vonnis a quo. Veroordeelt appellante tot de kosten verbonden aan de aanleg van hoger beroep.

VREDEGERECHT TE BERINGEN

19 juni 1964.

Vrederechter : Mr. Fr. Vranken.
Advokaten : Mrs. Demal en Maris.

Brandverzekering. — Bewijs van de overeenkomst. — Verzekering slechts aangegaan volgens verzekerde onder voorwaarde. — Inlasblad alleen getekend door verzekerde. — Onvoldoende bewijs in geval van betwisting.

De brandpolis, die niet namens de verzekeringsmaatschappij getekend is, die ten onrechte vermeldt dat ze in dubbel is opgesteld en waarvan alleen een inlasblad door de verzekerde getekend is, kan niet als bewijs worden ingeroepen tegen deze laatste, wanneer hij beweert slechts het inzicht te hebben gehad een huis in opbouw tegen brand te laten verzekeren op voorwaarde dat hem een lening zou worden bezorgd om de bouwkosten te betalen en wanneer hij opwerpt dat wegens niet-ervulling van de voorwaarde er geen verbintenis tot stand is gekomen.

Het inlasblad dat enkel en alleen door de verzekerde getekend is kan niet als een origineel worden beschouwd en is niet voldoende om het bestaan van de brandverzekering zonder de bovengenoemde voorwaarde te bewijzen.

Als begin van bewijs door geschrift is het zonder enig nut, indien de eiseres niet aanbiedt het bewijs aan te vullen, indien er geen gewichtige, bepaalde en met elkaar overeenstemmende vermoedens zijn om aan te nemen dat de verzekerde zich zonder voorwaarde heeft willen verbinden en indien integendeel uit zekere vermeldingen van het inlasblad blijkt, dat zijn beweringen niet van alle grond zijn ontbloot.

N.V. De Vaderlandse t./ Bosmans.

Gehoord de partijen in hun middelen en gezegden; Overwegende dat ten verzoeken van de beide partijen de zaak herhaaldelijk is uitgesteld geworden, daar inmiddels door de verweerder een klacht op het parket van de Heer Procureur des Konings te Hasselt is gedaan geworden tegen een agent van de eiseres, die als bemiddelaar tussen haar en de verweerder is opgetreden;

dat volgens verklaring van de partijen deze klacht evenwel geen gevolg heeft gehad;

dat de eiseres derhalve de veroordeling vraagt van de verweerder om haar te betalen als premie van een brandverzekering vervallen op 11 juni 1963 een som van 1.025 frank met de intresten en de kosten;

Overwegende dat de verweerder ten stelligste de gegrondheid van de eis ontkent;

dat hij beweert slechts het inzicht te hebben gehad zijn in opbouw zijnde huis bij de eiseres tegen brand te laten verzekeren op voorwaarde dat hem een lening zou worden bezorgd om de kosten van de nieuwbouw te betalen;

dat hij daarenboven beweert dat een persoon genaamd Camps, hem formulieren heeft doen tekenen om de lening te bekomen en tegelijkertijd ook deze betreffende de daarmee gepaard gaande brandverzekering, deze laatste onder het voorwendsel dat de maatschappij vooraleer de lening toe te staan eiste, dat het in opbouw zijnde gebouw onmiddellijk tegen brand zou verzekerd worden om alle risico's weg te nemen;

dat nadien echter de lening niet is toegestaan geworden en de verweerder dienvolgens opwerpt dat hij niet ertoe kan gehouden zijn de premie van de brandpolis te betalen die slechts als bijzaak of als bijkomstigheid van de lening bedoeld was;

dat hij daarenboven doet gelden, en dit niet ten onrechte indien zijn beweringen waar zijn, dat hij slechts een voorwaardelijke toestemming heeft gegeven en dat vermits de voorwaarde niet vervuld is er geen verbintenis tot stand is gekomen;

Overwegende dat ten aanzien van de ontkennende houding door de verweerder aangenomen, de eiseres verplicht is in haar hoedanigheid van aanlegster de gegrondheid van haar eis te bewijzen;

Overwegende dat zij als bewijsmiddel alleen overlegt een brandpolis voor handelshuizen en beroepen, waarvan alleen het inlasblad door Bosmans getekend is en waarop vermeld is: « opgemaakt in dubbel te Antwerpen, de 14 december 1961 »;

Overwegende dat dit stuk evenwel niet het bewijs levert dat er tussen de beide partijen een onvoorwaardelijke brandverzekering is gesloten geworden;

dat het stuk inderdaad niet door de gevolmachtigde van de verzekeringsmaatschappij getekend is en der-

halve ook ten onrechte vermeldt dat het in dubbel te Antwerpen de 14 december 1961 is opgemaakt;

dat om bewijskracht tegen de verweerder te bezitten het door de beide partijen moest getekend zijn, daar een verzekeringskontraat een wederkerige overeenkomst is en daar luidens art. 1325 B.W. de onderhandse akten, die wederkerige overeenkomsten bevatten, slechts geldig zijn voor zover zij opgemaakt zijn in zoveel originelen als er partijen zijn die een onderscheiden belang hebben;

dat het inlasblad, waarvan boven sprake, dat door de verweerder alleen getekend is, niet als een origineel kan worden beschouwd, vermits hiertoe is vereist dat het getekend weze door de twee partijen;

dat het inlasblad bijgevolg niet voldoende is om het bestaan van de verzekering zonder de voorwaarde die er volgens de verweerder aan verbonden was te bewijzen (De Page, Traité, III, nr. 803);

Overwegende dat de door eiseres overgelegde polis ten hoogste kan worden beschouwd als een begin van bewijs door geschrift;

dat de eiseres echter niet heeft aangeboden dit bewijs aan te vullen;

dat er ook geen gewichtige, bepaalde en met elkaar overeenstemmende vermoedens aanwezig zijn waaruit men zou kunnen afleiden dat de verweerder zich zonder enige voorwaarde heeft willen verbinden;

dat integendeel uit zekere vermeldingen van het inlasblad van de polis blijkt dat de beweringen van de verweerder niet van alle grond ontbloeit zijn, vermits daarin sprake is van een verzekering met de abnormale duur van twintig jaar en zes maanden en vermits enerzijds als voorwerp van de verzekering wordt genoemd een gebouw dienend tot woonst en winkel van kruidenierswaren te Koersel, Rechtestraat, z.n., terwijl anderzijds wordt verklaard dat het gebouw nog in opbouw is en dat de maatschappij er in toestemt het vanaf 11 december 1961 tot 11 juni 1962 kosteloos te waarborgen;

Overwegende dat de verweerder heeft aangeboden de door hem vooruitgezette feiten door alle rechtsmiddelen, getuigen inbegrepen, te bewijzen;

dat zijn aanbod overbodig is;

Om deze redenen:

Beslissend op tegenspraak;

Verklaren de eis niet gegrond, wijzen hem af en veroordelen de eiseres tot de kosten van het rechtsgeding.

VBREDEGERECHT TE ZAVENTEM

3 maart 1965.

Rechter: M. Van Cauter.

Advocaten: Mrs. Dohet (Leuven) en Vandervondelen (Brussel).

Huur van handelshuizen. — Huurder ziet af van zijn vraag tot huurhernieuwing, nadat deze huurhernieuwing principieel is toegestaan, doch voordat de rechter uitspraak heeft gedaan over prijs en voorwaarden. — Gevolgen.

Krachtens art. 20 van de wet op de handelshuren kan de huurder, aan wie de huurhernieuwing reeds in principe is toegestaan, nog afstand doen van zijn vraag tot huurhernieuwing nadat de rechtbank de in betwisting gebleven prijs en voorwaarden heeft

vastgesteld. — Hij mag het niet voordat de rechtbank uitspraak heeft gedaan, dus zeker niet vóór het einde van de expertiseverrichtingen. Doet hij het toch, dan vordert de verhuurder terecht dat de huurder zal veroordeeld worden tot betaling van de expertisekosten en de gerechtskosten.

Daar de huurder in casu, nadat zijn vraag tot huurhernieuwing in principe was ingewilligd, nog in de gehuurde plaatsen is gebleven na de einddatum van het oorspronkelijk huurceel, heeft hij tussen hem en de verhuurder een rechtstoestand « sui generis » doen ontstaan, waaraan hij eenzijdig alleen dan een einde mag maken als hij een opzegvergoeding betaalt die ten deze gelijk moet zijn aan drie maanden huur, aangezien de huurprijs per drie maanden werd betaald.

N.V. Brouwerij-Malterij het Sas t./ Philips.

Herzien de dagvaarding van gerechtsdeurwaarder Emile Beyl uit Sint-Gillis-Brussel dd. 9 januari 1964 en Ons tussenvonnis dd. 12 februari 1964 waardoor Wij, vooraleer ten gronde uit te spreken, de heer bouwkundige Albert Verwacht uit Schaarbeek hebben aangeduid als expert met opdracht de huidige normale huurwaarde aan te duiden van de door aanlegster in het herberghuis te Zaventem aan de Hoogstraat nr. 20 in huur gehouden plaatsen;

Gezien het door voornoemde expert op 22 januari 1965 afgesloten verslag;

Gezien het proces-verbaal van vrijwillige verschijning door de N.V. Brouwerij-Malterij Het Sas en Strijbos Bernard met Ons en de griffier getekend op 1 februari 1965;

Overwegende dat het geschil dat omschreven is in bedoeld proces-verbaal van vrijwillige verschijning, samenhangend en verknocht is met het geding dat werd ingesteld door het exploit van gerechtsdeurwaarder Emile Beyl dd. 9 januari 1964 en dienvolgens hiermede moet worden samengevoegd en beoordeeld;

Over de vordering van de n.v. Brouwerij-Malterij Het Sas strekkende tot huurhernieuwing:

Overwegende dat de expert op 22 januari 1965 zijn verslag heeft beëindigd met een beraming van de huidige normale huurwaarde van de gehuurde plaatsen op 2.400 fr. per maand vanaf 1 januari 1965 en met de bedenking dat deze huurwaarde redelijkerwijze aan de index moest worden gekoppeld terwijl de buitenschildering, uitgezonderd voor wat de kroonlijst aangaat, ten laste van aanlegster moest blijven.

Overwegende dat aanlegster, na kennis te hebben genomen van de inleiding van verslag die de expert ter bespreking aan partijen had laten toekomen op 21 december 1964, aan verweerder bij aangetekend schrijven van 7 januari 1965 en met poststempel van 8 januari 1965 weten liet dat zij aan haar vordering om huurhernieuwing verzaakte en dat zij de schrapping van de zaak vroeg;

Dat aanlegster diezelfde dag van haar inzichten kennis gaf aan de expert en deze laatste verzocht « zijn werkzaamheden stil te leggen en geen verdere kosten te doen »;

Dat verweerder op 18 januari 1965 de expert echter verzocht zijn verslag te besluiten en het neer te leggen ter griffie omdat hij van mening was dat aanlegster, in die stand van het geding, niet zonder meer aan haar vraag om huurhernieuwing kon verzaken zonder al de proceskosten te dragen en zonder een vergoeding te betalen voor en in betrekking met de bewoning van de plaatsen na 31 december 1964, einddatum van de

huurceel waarvan de hernieuwing door haar was gevraagd geworden;

Overwegende dat, ingevolge de door aanlegster ingediende vraag om huurhernieuwing en het daarop door verweerder gegeven antwoord, tussen partijen een akkoord was tot stand gekomen omtrent het principe van de huurhernieuwing zelf, derwijze dat nog enkel de huurprijs en bepaalde huurvoorwaarden in betwisting bleven en aan de beoordeling van de rechtbank werden onderworpen;

Dat de wilsovereenstemming die aldus omtrent de hernieuwing van de huurceel was ontstaan, voor gevolg heeft gehad dat de einddatum van de oorspronkelijke huurceel praktisch geen werkelijke betekenis meer had en dat verweerder bedoelde plaatsen vanaf deze datum niet aan een derde vermocht te verhuren des te meer dat aanlegster in werkelijkheid na deze datum aan haar vraag verzaakte en tot 22 januari 1965 de plaatsen bleef betrekken;

Overwegende dat het aanlegster — huurster van een handelshuis — toegelaten is eenzijdig een einde te maken aan het akkoord dat tussen haar en verweerder tot stand was gekomen omtrent het principe van de huurhernieuwing, mits zij de voorwaarden naleefde die daartoe worden aangestipt in artikel 20 van de wet van 30 april 1951;

Overwegende dat aanlegster-huurster aan haar vraag om huurhernieuwing krachtens bedoeld wetsartikel inderdaad vermag te verzaken wanneer de rechtbank de huurprijs en de in betwisting gebleven huurvoorwaarden heeft beoordeeld en tot zolang het daaromtrent gewezen vonnis niet in kracht van gewijsde is getreden;

Dat zij niet aan haar vraag om huurhernieuwing vermocht te verzaken, vooraleer de rechtbank uitspraak deed over de huurprijs en de huurvoorwaarden, en dus alleszins niet vóór het einde van de expertisewerkzaamheden, vermits de rechtbank die door het advies van de expert niet gebonden is, een andere huurprijs en andere voorwaarden kan bepalen dan deze die de expert voorstelt;

Overwegende dat aanlegster dienvolgens de voorwaarden niet heeft nageleefd waarvan de wet een rechtsgeldige verzaking aan haar vraag tot huurhernieuwing onderwerpt, zodat verweerder gerechtigd was de neerlegging van het expertiseverslag en de beoordeling van dit expertiseverslag te vorderen;

Overwegende dat verweerder dan ook met recht bij tegeneis, vordert dat aanlegster zou veroordeeld worden tot betaling van het volledig bedrag van de expertisekosten en van de gerechtskosten;

Overwegende dat verweerder, eveneens bij tegeneis, vordert dat aanlegster zou worden veroordeeld tot betaling van een bedrag van 6.000 fr. voor vergoeding wegens haar vertrek zonder vooropzeg;

Dat aanlegster door, nadat haar vraag tot huurhernieuwing was aanvaard geworden, in de gehuurde plaatsen te zijn gebleven na de einddatum van de oorspronkelijke huurceel, tussen haar en verweerder een rechtstoestand « sui generis » heeft doen ontstaan waarvan zij eenzijdig alléén dan een einde vermag te maken wanneer zij een opzegvergoeding betaalt gelijk aan drie maanden huur vermits de huurprijs per drie maanden werd betaald;

Overwegende dat verweerder ten slotte met recht, bij tegeneis, betaling vordert van de huurschade die door expert Albert Verwacht, bij gemeen akkoord van de partijen daartoe aangesteld, werd bepaald evenals van de expertisekosten betreffende deze schadevaststelling en van de kosten van waterverbruik;

Overwegende dat de door oorspronkelijke aanlegster

aan verweerder verschuldigde bedragen dus moeten worden berekend als volgt:

— vergoeding voor verlating van de gehuurde plaatsen	6.000
— huurschade	6.567
— kosten van beraming der huurschade	1.080
— waterverbruik	180

Samen: fr. 13.827

Over de vordering van de n.v. Brouwerij Het Sas tegen Strijbos Bernard:

Overwegende dat deze vordering ertoe strekt vanwege verweerder Strijbos Bernard betaling te bekomen van een bedrag groot 5.000 fr., zijnde het forfaitair aandeel van deze verweerder in de huurschade die, zoals hierboven gezegd, aan het herberggebouw te Zaventem aan de Hoogstraat nr. 20, waarvan hij de onderhuurder was tot 31 december 1964, werd vastgesteld door expert Albert Verwacht;

Overwegende dat deze vordering ontvankelijk is en gegrond maar dat aan verweerder die zich in de door art. 1244 B.W. bepaalde voorwaarden bevindt, uitstel van betaling dient te worden verleend;

.....

ARBEIDSGERECHT TE GENT

6 november 1964.

Voorzitter: M. Van Steenberge.

Rechtskundige bijzitter: Mevrouw J. d'Asseler.

Arbeidsovereenkomst. — Schorsing wegens staking. — Geldigheid van tijdens de schorsing gegeven opzegging. — Werking van de opzegging eerst na de beëindiging van de schorsing.

Een staking, die alleen een verbetering van de toestand van de arbeiders tot doel heeft schorst de werking van de arbeidsovereenkomst. Tijdens deze periode van schorsing kan zowel de arbeider als de werkgever de arbeidsovereenkomst opzeggen. De opzegging zal echter slechts na de beëindiging van de schorsing werking hebben.

N.V. Bleu d'Outremer et Couleurs de St. Amand t./Dobbelaere.

Aangezien de eis ingeleid bij exploit van gerechtsdeurwaarder Roger Goegebeur te Gent, de dato 5-6-1964 ertoe strekt verweerster te horen verwijzen tot betaling van de som van 2.720 fr. hoofdens onwettige opzegging, meer de gerechtelijke intresten en de kosten van het geding;

Gelet op het proces-verbaal van niet verzoening dd. 31-3-1964;

Gehoord de partijen in hun middelen en besluiten;
Gezien de stukken;

Overwegende dat verweerster in dienst van eiseres was sedert 1952 in de hoedanigheid van arbeidster;
Overwegende dat verweerster in een periode van staking schriftelijke opzegging gaf;

Dat de periode van opzegging liep van 10-2-1964 tot 28-2-1964;

Overwegende dat de staking enkel op 2 maart 1964 beëindigd was en dat het vaststaat dat verweerster na de staking het werk bij eiseres niet hervatte;

Dat een vergoeding van 2.720 fr. geëist is wegens

kontraktbreuk, eiseres vooropzettende dat de opzegging tijdens de staking gedaan ongeldig is;

Dat de gevraagde som 14 dagen loon vertegenwoordigt aangezien verweerster meer dan 10 jaar in dienst van eiseres was;

Overwegende dat het niet betwist wordt dat de werkstaking aangegaan werd met het doel slechts een lootsverbetering te bekomen en dat geenszins de verbreking van het arbeidskontraakt nagestreefd werd;

Overwegende dat in die omstandigheden aangenomen wordt dat het arbeidskontraakt enkel opgeschort is (F. Herdewijn, Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen, 1954-1955);

Overwegende dat de opzegging tijdens de opschorsing van het kontraakt gegeven geldig is;

Dat zowel de werkgever als de werknemer tijdens de staking het kontraakt mogen opzeggen (cf. Horion Suspension du travail et salaire garanti);

Dat de opzegging enkel uitwerking heeft nadat de opschorsing opgegeven is;

Inderdaad, dat de werkgever telkens aanduidt als de opzegging verder loopt tijdens de opschortingsperiode;

Dat die gevallen afwijkingen uitmaken die bijgevolg strikt moeten toegepast worden;

Dat bij ontstentenis van zulk een tekst ingeval van staking de algemene principes van toepassing zijn;

Dat derhalve de opzegging zoals de andere verplichtingen der partijen opgeschort is tijdens de staking;

Om deze redenen :

Gelet op de artt. 2, 37 en 41 der wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken;

De Raad, Eerste Kamer voor Werklieden, alle andere en tegenstrijdige besluiten verwerpende, uitspraak doende op tegenspraak;

Ontvangt de eis en verklaart hem gegrond;

Verwijst verweerster aan eiseres te betalen de som van 2720 fr. hoofdens schadevergoeding, meer de gerechtelijke intresten.

Verwijst verweerster tot de kosten.

BOEKBESPREKING

Prof. Jhr. J.J. von Schmid, «Het denken over Staat en Recht in de tegenwoordige Tijd». — Volksuniversiteitsbibliotheek, Haarlem, De erven Bohn N.V., 1965, 270 p.

Prof. Von Schmid, die gedurende zovele jaren de algemene wijsbegeerte in de rechtsfilosofie gedoceerd heeft, in de Nederlandse afdeling der rechtsfaculteit van de Vrije Universiteit te Brussel, werd zopas tot het emeritaat toegelaten. Hij heeft België verlaten en is zich gaan vestigen in zijn streek van herkomst, te Zürich in Zwitserland. Vóór zijn vertrek heeft hij ons echter nog een prachtig geschenk nagelaten, namelijk zijn pas verschenen boek «Het denken over Staat en Recht in de tegenwoordige Tijd».

Elk jurist, die Nederlands leest, kent de twee voortreffelijke boeken van Prof. Van Schmid betreffende «Grote Denkers over Staat en Recht». Het eerste geeft een overzicht van de grote rechtstheorieën, die verkondigd werden van Plato tot Kant; het tweede handelt over de algemene rechtsleer in de 19e eeuw. Geruime tijd reeds wachtte de rechtswereld, zowel in Nederland als in Vlaanderen, op het derde deel dat een overzicht zou geven van de rechtstheorieën der laatste jaren, tot

op onze dag. Dit boek is nu eindelijk verschenen en de lectuur ervan heeft ons ten zeerste bekoord.

Merken we voorafgaandelijk op dat het werk niet opgevat werd in de zin van de twee vorige boeken. In die twee voorgaande delen werden de grote denkers over recht en staat in opeenvolgende kapitels afzonderlijk behandeld. Zij werden voorzekeer geplaatst midden in hun tijd en hun werk werd steeds onmiddellijk in verband gebracht met alle historische en sociologische omstandigheden, die invloed op hun denken hebben kunnen uitoefenen. Doch voor elk auteur werd in achter-eenvolgende hoofdstukken een synthese gegeven van zijn leven en van zijn geschriften, met beschouwingen over de betekenis van zijn werk.

Deze zelfde methode werd thans in dit derde deel, dat handelt oever de tegenwoordige tijd, niet gevolgd. De auteur heeft er een uitstekende reden voor. De geweldige wijzigingen die zich in het maatschappelijk leven hebben voorgedaan gedurende de eerste helft van deze eeuw heeft hij mede beleefd en het was daarom voor hem een behoefte de werkelijkheid van bestaande toestanden met de theorieën te confronteren. Hij zegt zo terecht dat tussen het denken en het gebeuren een wisselwerking kan ontstaan, die tot boeiende en spannende belevingen aanleiding kan geven. Het zijn de bedenkingen hieromtrent die we in het nieuw werk van Prof. Von Schmid uiteengezet vinden en die op dit werk de stempel drukken, niet enkel van grote actualiteit, maar vooral van bijzondere oorspronkelijkheid.

De schrijver vertrekt van het in werking treden van het nieuw burgerlijk wetboek in Duitsland in het jaar 1900.

De illusie dat het wettenrecht op de meest volstrekte wijze alle verhoudingen tussen de mensen zou kunnen regelen en beheersen was vrij spoedig door de praktijk verdreven en vanaf het einde 19e eeuw, begon men te zoeken naar een wijsgerige rechtvaardiging van het gekodificeerd positief recht.

Prof. Von Schmid geeft dan in een reeks korte hoofdstukken het essentiële van de pogingen die aangewend werden om een rechtsfilosofie te grondvesten.

Eerst, met de herleving van de Kantiaanse wijsbegeerte, het neo-kantianisme, met Stammler en later Kelsen, waarvan de leer verloren gelopen is in een zuiver formalisme.

De verhouding tussen staat en recht wordt aangesneden bij de Duitse staatsrechtlers Laband, Von Gerber en Jellinek, waarna dadelijk verschillende hoofdstukken gewijd worden aan de grootse poging ondernemen door Prof. Krabbe om de souveriniteit van het recht te grondvesten op het rechtsbewustzijn, en hierop de moderne staatsidee te bouwen.

Na een bespreking over de vrije rechtsvinding, worden dan de pogingen onderzocht die gedaan werden om het rechtsbewustzijn psychologisch te verklaren en er een empirische analyse van te geven.

De volgende hoofdstukken houden zich bezig met de sociologische verklaring van staat en recht, zoals ze bestudeerd werd door Durkheim en Duguit, doch die veel verder werden doorgevoerd door toepassing van de psycho-sociologie.

Telkens worden de leerstellingen die door talrijke auteurs verdedigd werden geplaatst in het maatschappelijk kader van de tijd en wordt gewezen op hun parallelisme met de ontwikkeling van de wetenschap in het algemeen en met de wijsbegeerte in het bijzonder.

In het tweede gedeelte van zijn boek, vanaf hoofdstuk 23 bespreekt Prof. Von Schmid dan meer de praktische toepassingen van de theorieën die hij in het eerste gedeelte heeft uiteengezet. Zo komt hij tot het onderzoek der verschillende staatsvormen, het ontstaan van

de nationale bewustwording, waaruit de natie groeit, de ontwikkeling van de moderne democratie en de plaats welke de mens daarin inneemt om dan uiteindelijk zijn aandacht te vestigen op de belangrijkste problemen die thans nog dagelijks aan de orde zijn in de rechtsleer, namelijk de tegenwoordige waarde van het geschreven recht en van het gewoonterecht, het vrij rechterlijk vonnis.

Zeer actuele beschouwingen geeft de schrijver over de staatkundige structuur van de natie, over de dictatuur en over de welvaartsstaat, om uiteindelijk de toestand van het recht te onderzoeken in de internationale wereld.

Deze enkele gegevens zijn uitermate summier en geven slechts een zeer klein idee van de rijkdom aan gegevens en de originaliteit van de beschouwingen die op elke bladzijde voorkomen.

Het was voorzeker niet gemakkelijk een rangorde te vinden voor het behandelen van deze verschillende vraagstukken, doch de auteur is erin geslaagd geleidelijk van de eenvoudigste aangelegenheden tot de meest ingewikkelde op te stijgen en aldus de lezer mee te slepen in een betoog dat onafgebroken boeit.

Wij moeten bijzonder de grote objectiviteit onderstrepen die de auteur door heel het werk heeft in acht genomen. Dit was voorzeker niet gemakkelijk wanneer de besproken vraagstukken ook thans nog deel uitmaken van de brandende actualiteit. Geen ogenblik echter werd hier het zuiver wetenschappelijk standpunt verlaten en het geheel vormt een inleiding tot het denken over recht en staat in de tegenwoordige tijd, zoals men er slechts met moeite een gelijkaardige zou kunnen vinden ook in andere talen dan het Nederlands.

Heel het werk is daarbij een pleidooi voor de voortreffelijkheid van het aanwenden van de sociologische methode bij de studie van recht en staat en ook hierin is Prof. Von Schmid uitstekend geslaagd.

Dit derde deel sluit op merkwaardige wijze het drieluik af dat de auteur heeft geschetst over de algemene rechts- en staatsleer vanaf de oudste tijd tot op heden. Het werk in zijn geheel zal met genoegen door elk jurist gebruikt worden; onze studenten in de rechts- en staatswetenschappen zullen er een uitstekende wegwijzer in vinden en de auteur dankbaar zijn omdat hij op zo eenvoudige wijze, met zoveel klaarheid en toch met zoveel volledigheid, hun de weg heeft gewezen in een moeilijke en duistere stof.

René Victor

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie der Balie bij het Hof van Beroep te Gent

De Vlaamse Conferentie der Balie bij het Hof van Beroep te Gent zal haar plechtige openingszitting houden op zaterdag 13 november a.s. te 15 uur in de zittingszaal van het Hof van Assisen, Gerechtsgebouw te Gent.

De openingsredenaar is Mr. Frans Top, die zal spreken over « Alcohol en Verkeer ».

Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen

De plechtige openingszitting van de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen, zal plaats hebben op zaterdag 23 oktober a.s. te 15 uur, in de zittingszaal van het Hof van Assisen in het Gerechtsgebouw te Antwerpen.

De openingsrede zal gehouden worden door Mr. Georges Impens. Hij zal handelen over « Pers en Politiek ».

Bezoek aan de 8e Biënnale voor Beeldhouwkunst

Op 26 september waagde de Vlaamse Conferentie het haar leden een zondagvoormiddag op een manifestatie uit te nodigen.

Een geslaagd initiatief, want, ondanks het wellicht nog prille uur en het onstandvastige weer, waren velen present om samen een bezoek te brengen aan de 8e Biënnale voor Beeldhouwkunst in het Middelheimpark.

Naast de permanente tentoonstelling, die sinds een vijftiental jaren bestaat, maar nog regelmatig met indrukwekkende werken wordt verrijkt, is dit keer de Belgische beeldhouwkunst aan de eer in het gedeelte van het park, dat traditioneel aan de eigenlijke « Biënnale » wordt voorbehouden.

Het werd een rustige tocht langs blijvende schoonheid, die Rodin, Manzu, Gargallo, Rik Wouters, Jespers ons lieten.

In het luisterrijke park leefden de eerste kleuren van deze herfst.

M. C.

Conferentie van de Jonge Balie te Brugge

De Conferentie van de Jonge Balie te Brugge zal haar plechtige openingszitting van het gerechtelijke jaar 1965-1966 houden in het Justitiepaleis, Burg, te Brugge op zaterdag 16 oktober a.s., te 16 uur.

Mr. Arnoud Priem spreekt in zijn openingsrede over « Op zoek naar een medezeggingsvorm in de onderneming ».

Conferentie van de Jonge Balie te Leuven

Het bestuur van de Conferentie der Jonge Balie te Leuven werd voor het jaar 1965-66 samengesteld als volgt :

Voorzitter : Mr. Hugues Carnoy; ondervoorzitter : Mr. Willy Lens; sekretaris : Mr. Zeger van Hee Jr.; kassier : Mr. Armand Mombaerts; afgevaardigde der stagedoende advocaten : Mr. Godelieve Van Bruysteghem.

De plechtige openingsvergadering, zal doorgaan op zaterdag 27 november 1965 om 15 uur in de Gehoorzaal der Burgerlijke Rechtbank in het Paleis van Justitie te Leuven. Mr. Pierre Vandenberghe voert er het woord over « De Prijsmaking ».

Conferentie der Jonge Balie te Ieper

Het bestuur van de Conferentie der Jonge Balie te Ieper werd voor het gerechtelijk jaar 1965-66, als volgt samengesteld : Voorzitter : Mr. Roger Durieu, Ieper; Secretaris : Mr. Jan Flamey, Wervik; Schatbewaarder : Mr. Norbert Dumolein, Ieper.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

MEDEDELINGEN

Vereniging voor de vergelijkende studie van het Recht van België en Nederland

De jaarlijkse vergadering van de Vereniging wordt dit jaar gehouden op 12 en 13 november in het Ministerie van Justitie, Poelaertplein te Brussel.

Agenda:

Vrijdag 12 november: 10 u. Algemene Vergadering. 10.30 uur: Vergadering per afdeling. — 12.45 uur: Lunch. — 14.30 uur: Vergadering per afdeling.

Zaterdag 13 november: 9.30 uur: Vergadering per afdeling. — 11.15 uur: Algemene vergadering.

Katholieke Universiteit te Leuven

De Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Nederlandse sectie, van de Katholieke Universiteit te Leuven, herinnert eraan dat zij volgende *specialisatie-programma's*, voorbehouden aan de houders van een diploma van Doctor in de Rechten, biedt:

1. *Licenciaat in verzekeringsrecht en -economie.*

De graad van licenciaat in verzekeringsrecht en -economie wordt verworven na één jaar studie. Het examen omvat een enkele proef en het opstellen en mondeling verdedigen van een proefschrift.

2. *Licenciaat in het sociaal recht.*

Het licenciaat in sociaal recht bestaat uit één studiejaar en een enige proef, welke mede het opstellen en mondeling verdedigen van een proefschrift omvat.

3. *Licenciaat in Europees recht.*

Het licenciaat in Europees recht bestaat uit een enige proef, welke naar keuze van de studenten over één of twee jaren gespreid kan worden. Het examen omvat tevens het opstellen en mondeling verdedigen van een proefschrift.

Daarenboven richt de Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Nederlandse sectie, in de loop van het academiejaar 1965-1966, naast de postdoctorale leergang «De Individuele Rechtsbescherming in de Europese Gemeenschappen», een informatiecyclus «Actuele problemen van sociaal recht» in, welke eveneens voor alle belangstellenden openstaat.

Nadere inlichtingen betreffende deze specialisatie- en informatieprogramma's kunnen bekomen worden op het secretariaat van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid, College De Valk, Tiense straat 41, te Leuven.

ERRATUM

In de rede van de heer Advokaat-Generaal W. Van Hauwaert, die in onze nummers 2 en 3 verscheen kwamen een paar storende drukfouten voor. Onze lezers zullen wel willen verbeteren:

Kol. 190, nr. 92, 1e regel: 1808 (i.p.v. 1801);

Kol. 191, nr. 94 (in fine): ... met het oog op zijn beschuldigingstelling of op het correctionaliseren...

Kol. 191, nr. 95, 2e alinea: ... op vrij volledige wijze en zelfs tot in de bijzonderheden toe vastleggen.

TIJDSCHRIFTEN

Omnilegie, jg. 1965, nr. 7-8:

Wetgeving.

De Gemeente, jg. 1965, nr. 9:

Editoriaal. — Hourticq J., Het administratief statuut van de ziekenhuizen in Frankrijk. — Van den Broeck G., De heer Burgemeester van Geel. — Maarten van Nierop, Aansprakelijkheid en verantwoordelijkheid (II).

Tijdschrift van de Vrederechters, jg. 1965, nr. 8-9:

Kaisin H., Assurance-Vie et Récompense à la Communauté.

Nederlands Juristenblad, jg. 1965, nr. 32:

Van den Aardweg G.J.M., Dorpans J.A.M., De psychologie van de delinquent: enkele nieuwere inzichten. — Hirsch Ballin E.D., Herziening van de Auteurswet 1912. — Polak C.H.F., Rijnmond op pad. — Catz E.W., Onbegrijpelijke publicaties.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-Ambt en Registratie, jg. 1965, nr. 4874:

Henriquez E.C., Het domiciliebeginsel in het Antillaanse internationaal en interregionaal privaatrecht en de invloed daarvan op het Nederlandse recht (II). — Polak J.M., Recente wetenswaardigheden.

Bestuurswetenschappen, jg. 1965, nr. 5:

Götzen L., Nieuwe begrotingstechnieken. — Keiser J.W., Bevoegdheden en taken van gemeentebesturen ten aanzien van natuur- en landschapsbescherming en land-schapsverzorging. — Roessel G.M.J., Het beroep op de Kroon.

Journal des Tribunaux, jg. 1965, nr. 4501:

De le Court E., Les accidents de la circulation et le permis de conduire. — Jurisprudence.

Recueil de Jurisprudence en droit administratif et du Conseil d'Etat, jg. 1965, nr. 2:

Rechtspraak.

Revue de Droit Pénal et de Criminologie, jg. 1965, nummer 1:

Diercks de Casterlee J.L., Le loi de défense sociale du 1er juillet 1964. — Clerc Fr., Le projet de révision partielle du Code pénal suisse.

Revue de l'Administration et du droit administratif de la Belgique, jg. 1965, nr. 8-9:

Brichet P., Sciences Administratives, Les tendances modernes du droit administratif belge.

Mouvement Communal, jg. 1965, nr. 9:

Editorial. — Messin G., Le contrôle du sol, support d'un aménagement rationnel. — Crunelle P., Handicapés, réadaptation et reclassement.

Recueil Dalloz (Paris), jg. 1965, nr. 30:

Gourdon C., L'incendie d'une ferme.

La Revue Administrative (Paris) jg. 1965, nr. juillet et août:

Editorial. — Gondran R., Districts urbains. — Opérations de rénovation urbaine. — Industrialisation des villes. — Georgel J., Liberté et tyrannie (d'après les écrits politiques d'Alain.) — Thuillier G., Lettres inédites de Valéry à d'Estournelles de Constant.